

ہمہ قافل و زبرک و ہوشیار	فرستاد آنگر سولے سے چار	۵۲۳۷
قومی آواز ناوک ترک و تنگ	چو بگذشت یک ماہ نئے تلنگت	۵۲۳۸
بہ خدمت مکر بست بے قیل و قال	پذیرفت از عا جزئی پیل و مال	۵۲۳۹
چو لے ارنگل شدہ عذر خواہ	کلب تائب یل بفرمان شہا	۵۲۴۰
خوشاں و خوشاں تر از رود نیل	ستد مال با بیت و سوزندہ پیل	۵۲۴۱
فرستادہ برے درون حصار	یکے خلعت آنگاہ گو ہر نگار	۵۲۴۲
در لطف و اکرام برے کشاہ	بفرمان شہ و عدہ چتر و او	۵۲۴۳
بہ سمت سر پرودہ شہر یار	بجویش کنایت ہم در حصار	۵۲۴۴
بہ حضرت بہ پیوستہ بارگہ ساز	وزا بنجا پر ویز دگر گشت باز	۵۲۴۵
سہ بارہ بیک روز خلعت ہداد	چو شہ ویدر ویش قوی گشت شاہ	۵۲۴۶
کشیدند ز حمت براہ و دراز	سولے کہ با او دریاں ترک نماز	۵۲۴۷
نراہ گرم برگ ہر یک بسافت	شہ نامور ہر یکے را نواخت	۵۲۴۸

رسیدن ترکی بار دوم در ہندوستان

یکے فتنہ نراہ از روزگار	چو زیں با چو گشت روزے رجاہ	۵۲۴۹
دگر بارہ آمد بہ ہندوستان	ہاں ترکی شوم بے باسگان	۵۲۵۰
رسیدہ بر ایوان دارائے ہند	بے داد خواہاں افقائے ہند	۵۲۵۱
زدہی دگر بارہ شکر کشید	شہنشاہ چو بشند ترکی رسید	۵۲۵۲
ہاں ادائیں تعبیبہ ساز کرد	تہ حصن شکر گہ آغاز کرد	۵۲۵۳
بہ پیرامن حصن شاہ دادجا	طلب کرد افواج اطراف را	۵۲۵۴

چو قلمی بہ پیرا ہن روزگار	بر آورد کو ہے بہ گرد حصار	۵۲۵۵
کہ بر دے نیا بد صفت فتنہ دست	دراں قاف از فوج خود خدایت	۵۲۵۶
یکے شعلہ از قاف بر گرد باز	دگر روز کیں چرخ فتنہ نواز	۵۲۵۷
جہاں قاف تا قاف تار یک گشت	بر آمد خیار سے زفر قد گذشت	۵۲۵۸
یکے لشکر فتنہ شد آشکار	ہم آخر میں ز سلسلے زان خیار	۵۲۵۹
مغل ہوئے زد عالم آمد یہ جو سطل	فروشست گردو بر آمد خود شش	۵۲۶۰
زمانے نظر سوئے دہلی گماشت	ہماں فتنہ ترغی علم پر فراشت	۵۲۶۱
کہ بود است آنجا بسیار سخت	ہماں تعبیر دید ہر سو درست	۵۲۶۲
یکے دائرہ گرد وہلی کشید	چوموئے سپہ را در آمد ندید	۵۲۶۳
کہ لشکر گذار دہستان و حصار	بے حیلہ انگینت آن نابکار	۵۲۶۴
نہی جنبہ از گرد ہارائے خویش	شہ ہند را دید در جائے خویش	۵۲۶۵
ہم آخر چو کم دید تلبیس کام	بگردہ یک ماہ آنجا مقام	۵۲۶۶
از آنجا سپہ را ندنو میدوار	پس از یک مہرے آن سنگ خام خوار	۵۲۶۷
سرے بر کتف دستہا بر مگر	زہی را ند شرمندہ زیں ہم دہر	۵۲۶۸
بہ پیش شہ خود دریاں روزگار	شہیدم کہ آن فتنہ در ہر دو بار	۵۲۶۹
بگیر و ہمسہ ہند با تخت گاہ	زودہ بود لائے کہ با این سپاہ	۵۲۷۰
کنڈ موضع پوم در بوستان	چو ضبطش شود ملک ہند و ستان	۵۲۷۱
بیاشد خود آن خار در جائے گل	کشہ ہند را زیر حکم مغل	۵۲۷۲

نوٹ کی تشریح کے لئے ضمیر ملاحظہ ہو۔

۵۲۶۳ چو زبید شد زیر غرض ہر دیار دگر بارہ نامہ دریں مرغزار

رواں شدن ملک تائب بقصد معبر و شکستن

بتخانہ زدمہری بلال کے راہ پور سمند

۵۲۶۴	دگر بارہ چوں شاہ ہندوستان	بشد فارغ از رحمت کافران
۵۲۶۵	بفرمود تا ہر سر سے با سپاہ	بگیرد سوائے کشور خویش راہ
۵۲۶۶	دناں ہیں ملک تائب را در را	بفرمود صفدار نسرمان روا
۵۲۶۷	کہ را نہ سپہ رہب بقصد بلال	کند کشورش را ہمہ پایمال
۵۲۶۸	از انجا سرے سوائے معبر کشد	یکے تیغ کشور کشا بر کشد
۵۲۶۹	چو اقلیم معبر بگردد تمام	با صلاح کارشش پذیرد تمام
۵۲۷۰	مشغولم دران ملک بتخانہ ایست	کہ و صفش بہر کشور افغانہ ایست
۵۲۷۱	بر آوردہ ہندوان تسلیم	کہ بودند در دین خود مستقیم
۵۲۷۲	ز زربائے خالص ز سر تا بسر	عاریت درو کردہ دیوار و در
۵۲۷۳	مرقع و رونش ز در خوشاب	مکمل بر و نش ز لعل خداب
۵۲۷۴	نمونہ ز گلزار شد او غساد	شدہ طجاد معبد آں بلاد
۵۲۷۵	تا شش ہی از گل پدید بخش	بد نیاشد ہندوان را بہشت
۵۲۷۶	غرض چوں دران کشور آسمر فراند	نخستین ہی دست در ترک و تار
۵۲۷۷	کئی اول آں خانہ بت خراب	کہ بتخانہ رہ شد شکستن ثواب

نوٹ کی تشریح کے لئے ضمیر ملاحظہ ہو۔

پس آنکہ نہی دست اندر دیار	بگیری از انخبازر کامگار	۵۴۸۸
کنی جملہ را بار ازاں سیم دزد	بے پیک یابی در اں بوم و پر	۵۴۸۹
عزیمت کنی جانب تخت گاہ	پس آنکہ برانی از انخباسپاہ	۵۴۹۰
چو بشنید فرمائشش شہر پار	شنیدم ملک تائب نامدار	۵۴۹۱
بہ یک لشکر بگذشت از دیو گیر	سہ را انداز تخت گاہ ناگزیر	۵۴۹۲
ہمی کرد سر حسدا و پانحال	دزاں جاوہر آمد بہ حد بلال	۵۴۹۳
کہ ترکان رسیدند باکر و فر	بروند نزد بلال این خبر	۵۴۹۴
ہمہ شرزہ گیران و شیر افغاناں	سیاہے در آمد از آہر سناں	۵۴۹۵
بلاد تو شد جملہ دارا لکن	بر آورد گر داز دیار و دمن	۵۴۹۶
بدل گفت کیں لشکر در کشاے	شنیدم جو این قصہ بشنید را	۵۴۹۷
بیازمی صف ہندواں لشکر	بہر سو کہ تا زد فراخی کیند	۵۴۹۸
بریں قوم را پیش نامد بہ جنگ	لدر دیواں را بجو ملک تلنگ	۵۴۹۹
جو بر گشت ازیں قوم کم برد جاں	بہمیری یکے رائے ہندوستان	۵۵۰۰
کہ بودست در ملک فر بہتر خدیو	جہاں رائے جو رشید فر آمدیو	۵۵۰۱
بخدمت در آوردہ سر بے درنگ	بریں ظالیفہ پس نیامد بہ جنگ	۵۵۰۲
تا بدیکے برگ کہ بار کواہ	گراید نکہ تا ہم سر سوزیں گراہ	۵۵۰۳ F. 146
بہ ملے کہ گردند راضی دہسم	جہاں بہ کہ سر در اطاعت ہم	۵۵۰۴
کنم دفع این قوم فر بیشش ما	بہ زروا خرم کنگور خوبس را	۵۵۰۵

شہزادہ چہرہ روز پر دہک شامی	دگر روز کیں گنبد فتنہ ترا سے	۵۵۰۶
چہ اسپ و چہ گوہر چہ پیل چہ مال	بے خدمتی پیش کردہ بلال	۵۵۰۷
بیوسید پایش در اثنا سے راہ	رواں شد طومو کو نایب خاص شاہ	۵۵۰۸
کہ دشمن شکن بود وہماں نواز	چو دیدش ملک نایب سرفراز	۵۵۰۹
چلو صبا کلاباں سرفرازش	پہ صدر پرشون ہزار ہوا بخشش	۵۵۱۰
بگردش ز بس وعدہ ہا شاد کام	پذیرفت از و خلد میہا تمام	۵۵۱۱
در لطف و اکرام ہرے کشتاد	یکے خلعت اور اگر انکا یہ داد	۵۵۱۲

پیوستن بلال رائے دہور سمند بر ملک نایب

ورہ ہری معبر کردن

کہ اے فخر ایان ہندوستان	بس از ہفتہ گفتش آن کامراں	۵۵۱۳
دل و جان تو باد عشرت گرا	تو چوں از دل و جہاں شدی یار ما	۵۵۱۴
چنین است فرمان شاہ جہاں	کنوں بشنولے فخر ہندوستان	۵۵۱۵
زنی کو سوس در سمت معبر شوی	کہ این بار ہمراہ سسکر شوی	۵۵۱۶
کشد ناگہاں سر بہ معبر سپاہ	کہ آگہ نگر دو کس از اہل راہ	۵۵۱۷
گریزے و گر جز اطاعت ندید	بہ سمع بلال این سخن چوں سید	۵۵۱۸
پئے رہری بست محکمیاں	پذیرفت فرمان شاہ جہاں	۵۵۱۹
معاں کرد در سمت معبر سپاہ	بروز دگر نایب بادشاہ	۵۵۲۰

نوٹ کی تشریح کے لئے ضمیر ملاحظہ ہو۔

ہمد فلق آسودہ آزرودہ مشہد	زن و کچھ پندواں برداشد	۵۵۵۶
نہاوند ہر پنج سہرور فرار	ندیدند خود را سہر کارزار	۵۵۵۷
ہمد ملک شاہ دست ترکان فتلا	سپہ تاخت اندر تاجی بجا	۵۵۵۸
در آید پنا گاہ در کشور سے	خردمند داند کہ چون لشکر سے	۵۵۵۹
خصوصاً کشیدہ سے رنج راہ	بیاید در اں ملک اہل سپاہ	۵۵۶۰
گر فتنہ مقصد در اں روزگار	سینیم ز پیلان چون کوہ سار	۵۵۶۱
پگشتند اذ انجا عزیمت گرا	بزر بار گردند آن جہلہ را	۵۵۶۲
بہر روز نقصان ہی گشت راہ	ہمی رائند لشکر سوئی شنگاہ	۵۵۶۳
پس از شش مہے سر پد ہی کشید	چو بسیار کسار و ہاموں برید	۵۵۶۴
بہ حضرت در آید بہ عدد عز و تاز	غرض چون ملک نایب سرفراز	۵۵۶۵
بپا پوس شہر و رستے بلال	رسانید پر شہر سے پیل و مال	۵۵۶۶
نہایت ملک خلعت خاص داد	بہ خدیو شہر چون گل یا ماد	۵۵۶۷
کہ رہبر ہی بود پیش سپاہ	بطلان سہ افزا را گفت شاہ	۵۵۶۸
کلاہ کیانی بہ فر شش نبند	ابا خلعت خاص چیر شش ہند	۵۵۶۹
بے وعدہ ہایش ہے اگرام داد	برو شکر دہ ملک انعام داد	۵۵۷۰
وز اں پس رواں کرد در کشور شش		۵۵۷۱
بدود داد انعام ہوم دیر شش		

بدگمان شدن سلطان علاؤ الدین بعد گشتن
اباچی در باب مغلان و گشتن ایشان

F1۶۹

سراژن بفرمود کردن حیدر	پس آنگہ آبا جی خستاردا	۵۵۶۲
بحضرت فزوں بوده از دہ ہزار	مشہدیم مغل اندراں روزگار	۵۵۶۳
مغل غدر با شاہ انگلیختند	چو خون آبا جی بہ گل رنگیتند	۵۵۶۴
بہ غفلت در آید چو در سیر گاہ	بہ گفتند شہ باداد و پگاہ	۵۵۶۵
شود ملک با ملک ہندوستان	بہ خاک انگلیم از سرشتا کہاں	۵۵۶۶
یکے چیز بر تارک او نہسیم	یکے مرد را بادشاہی دہیم	۵۵۶۷
رسانید یک نیک خولے خبر	ازیں حال بر خسر د نامور	۵۵۶۸
نہانی بہ تدبیراں کار شد	دگر روز چوں شاہ ہشیار شد	۵۵۶۹
نویسند فرما کے از شہریار	بفرمود بر مقطع بہر دیار	۵۵۷۰
بگیرند و تہذیب سہا کے گل	کہ اندر فلاں روز بہر جا مغل	۵۵۷۱
کشیدند خنجر عوانان راز	چو آں روز میعاد آمد فراز	۵۵۷۲
یکایک مراد ما بڑیدند سر	بہر جا مغل بہر دریں ہوم دور	۵۵۷۳
بہر شہر بس خون ناحق گذشت	بیک روز جملہ مغل شد گشت	۵۵۷۴
کند راہ بریائے خشم آوری	بٹے چوں ز سوریں یکے لشکری	۵۵۷۵
ہمہ لشکر خویش را رہ زند	ازیشاں یکے نیش ناگہ زند	۵۵۷۶
رسد در دازاں نیش بے انگلیں	چو بر خشم آورد گرم دین	۵۵۷۷
چنین است آئین اصحاب زور	زند دست بیجاں کند جلمور	۵۵۷۸
چو بارے بہ چید بہ لیل و نہار	ولے مردہ گر چہ از نیش مار	۵۵۷۹
برد نیش مورے ندر دورا	نخواہد کہ در دے رسد مار را	۵۵۸۰
دریں تلہ را را کن رہ مور و مار	اگر ہستی ایسے را ہر ہوشیار	۵۵۸۱
پئے تو شہ بہر روز بستہ میاں	چو مہمان برد اندریں کارواں	۵۵۸۲

چو ماراں کن خالے کتوروی	۵۵۹۳
پست آتھ داری درین پیاش	۵۵۹۴
ازاں ستنی اریکد مہانی بپیش	۵۵۹۵
پیا ساقیا تازہ کن بار خال	۵۵۹۶
چناں مست کن کو پین دیاں	۵۵۹۷

مناقب سلطان علاؤ الدین خلجی

کے راکر نصرت کند کردگار	۵۵۹۸
در آرد ستر گردناں در کست	۵۵۹۹
بروگر کشد آساں تیغ کیں	۵۶۰۰
بچا بک سب پانکلاں بکشند	۵۶۰۱
تا بند شاہاں تہ چا بک مٹش	۵۶۰۲
چو عتقا بخواہد در آرد بدام	۵۶۰۳
چنین شہزادہ گند در قلعوس	۵۶۰۴
ولیکن در اقلیم ہندوستان	۵۶۰۵
علاؤ الدین آن خسرو کامیاب	۵۶۰۶

نوٹ کی شرح کیلئے قیمت ملاحظہ ہو۔

شہ عاوش گنہ عالم تمام	محمد شہش خواندہ گیتی بنام	۵۶۰
برو ختم گشتہ جہاں پہلوی	بنامش روان سکتہ خصلوی	۵۶۱
چہا شش دم نیک خواہی زده	عجب سکتہ بر مہر شای زده	۵۶۲
نذارد بجز مہر او بر تری	گراموز و سکتہ بنگری	۵۶۳
سپاہش با لید بس کیرہ و گاہ	دراں بیست سالے کہ او پود شاہ	۵۶۴
دیر آب دریا بفسلاں بہ بست	بہ ہندوتان چوں بہینی تخت	۵۶۵
گذشت از پئے قصدا قلیم ہند	بہ عہدش مغل ہفت بار آب بند	۵۶۶
ز اقبال آن خسرو کا منگار	شتیدم ز چیراں کہ ہر ہفت بار	۵۶۷
گئے سر بقائم ز دو گوہ بتانت	مغل زمین پر وہم کلمت نیانت	۵۶۸
حصارے کہ تا محشرش پایدار	بزاورد بر گرد و پئی حصار	۵۶۹
کہ فرق از زین و دخت کم پود شاں	بر اندازہ بر فریق الموتیاں	۵۷۰
بخوانند پودہ بہندی زباں	مراں قوم را اہل ہندوستان	۵۷۱
تہی کرد عالم از اں قوم زشت	بہ عہد خود اں شاہ اہل ہشت	۵۷۲
شدے خاناکش سر اسر خراب	کے گوید و کشش بخوردیو شراب	۵۷۳
کے کم بجز نستہ فرسودہ بود	بہ عہدش جہاں جملہ آسودہ بود	۵۷۴
گلاب و غسل بود ہم نریخ آب	زار زانی در عہد اں کامیاب	۵۷۵
بدوشش کس از نم شکایت نہ کرد	بہ عہدش کسے جز غم دین نخورد	۵۷۶

نوٹ کی تشریح کیلئے مضمیر ملاحظہ ہو۔

ز شاہاں ہو گئے عصمت پرورد	نغم خلق می خور و تا زنده بود	۵۶۲۳
کہ بود است دیں پر و پهلایں شکن	غرض چون ہمیں شاہ فیروز زن	۵۶۲۵
حر لیغے نہاندشش بہ ہندوستان	بشد فارغ از کشتن کافران	۵۶۲۶
کہ بود اول آنجا کیے قصر شاہ	حصارے بنا کر دور سیر گاہ	۵۶۲۷
پہ پیرا منشش کردہ حصے تمام	خون مران قصر ابو و نام	۵۶۲۸
ہاں حسن را نام تیر می بخواند	چو در عہد اوس گرسنہ نہاند	۵۶۲۹

خبر رسیدن علی بیگ و ترمک بر سلطان علاء الدین و نامزد کردن ملک تانک را بدفع ایشان

در لطف بہر شہر و کشور کثاد	دراں قصر یک روز بارک پراد	۵۶۳۰
پہ پیشش کر بستہ اہل کلاہ	ہمی کرد عیثے دراں بارگاہ	۵۶۳۱
دشش زیور و خاطر شش شاہ کام	ز جان و دلش گشتہ عالم غلام	۵۶۳۲
بر آنساں کہ ہوارہ آمین دوست	دراں خرمی عالم فتنہ دوست	۵۶۳۳
بدار الاماں بانگ قری فلند	بہ پایہ نوشش زہرے فلند	۵۶۳۴
بنالید پیشش شبہ کامیاب	شنیدیم کیے پیکے آمد شتاب	۵۶۳۵
زادہ دل کشیدند ایدر ششم	بلغت علی بیگ و تانک ہم	۵۶۳۶
ز دند آتھے در نواہی ہند	خروشال گدشتند از آب سند	۵۶۳۷
کہ سفور خوسے ست خرم نفس	بجز شاہ کس نیست فریاد رس	۵۶۳۸
دژم شد کہ در ملکش اقم ضرر	اگر زیں خبر خسرو با خبر	۵۶۳۹
گل عیش بشتگفت از لال خامقار	ہم از خوشنیدم بہ پایان کار	۵۶۴۰
کہ آسودہ و گاہ شہید لم بود	یلے مردم اندر جہاں تا بود	۵۶۴۱
ز امید و بیشش بود تا گزید	بود تا دریں گل سکونت پذیر	۵۶۴۲

و لیکن نداند سر انجام کار	۵۶۲۳
زند آدمی لاف دانش بی	۵۶۲۴
بسایم که شادی بی پایان است	۵۶۲۵
بیا ساقیا جام صاف بیار	۵۶۲۶
چنانم بکن کز بهشت و جیم	۵۶۲۷
اگر چه بود زیرک و هوشیار	
خدا آنچه داند نداند کسی	
بسایم صافی که دروشش زد	
که دروشش نباشد در انجام کار	
تا ندرا جائے امید بسم	

مصارف در ملک نانک با علی گ و ترم تاگ و فیروزی

یا فتن او

چو بشنید آن خسرو کامگار	۵۶۲۸
بفرمود تا نانک نامور	۵۶۲۹
زند کس و نیمه بیرون برد	۵۶۳۰
چو به سرام کردیل سر فرات	۵۶۳۱
چو تنگی و چون تعلق و قریشی	۵۶۳۲
بوسند دوری همت خویش را	۵۶۳۳
چو مرداں کند قصد فوج مغل	۵۶۳۴
دشمنی گر کشد بر نواہائے رود	۵۶۳۵
زره را کند جامه و خود جام	۵۶۳۶
شب و روز باشد چو مرداں کار	۵۶۳۷
غرض چون فراوان دشمن داد شاه	۵۶۳۸
ملک نانک آفریبک میسر	۵۶۳۹
که فوج منسل آمد اندر دیار	
که بود است سرشکری سخت سر	
سربان سپہ با خود افروزی بود	
چو محمود سرد تہیہ کہنہ کرانہ	
چو تو لک چو قستلہ بعد دل خوشی	
کہ راند صفت خصم بدیش را	
خورد خون دشمن بتولینیل	
کشاید زر گہائے بدخواہ رود	
کند خواب و آرام بر خود حوام	
قوی خاطر و خوشدل و ہوشیار	
بدو نامزد کرد افروزی سپاہ	
کہ بود ست در صفدری استرہ	

ہمیر ہندو شکر پیکار کا لڑا	سینہ زائد از حضرت شہر پیکار	۵۶۶۰
سنا پناہ مغل گشت لاکہ پد پد	پناہ تسی ساروہ جون در سید	۵۶۶۱
چو بارشہ کہ یا بد قول خصیر نر	نشیدم ملک نامک نامور	۵۶۶۲
صفت قلب را جملہ پانہل ساخت	یکایک بر افواج کاخر قیامت	۵۶۶۳
نہاؤہ ہراں از دو سو سر بچنگ	زمانے مغل کرد آنکا سر بچنگ	۵۶۶۴
اعلی دادہ ہر سوندائے ہلاک	برآمد ز شمشیر پاک پاک	۵۶۶۵
چو خشمیدن برق شہائے مار	در شہیدن تیغ اندر عیار	۵۶۶۶
صدا خاست از گنبد آسماں	ز آواز کوس در ترنگ کمان	۵۶۶۷
چو شہائے ہندوستان غیر گشت	یکے تیرہ جنگے در آسجا گشت	۵۶۶۸
بگفتا کہ یکبارہ بنید سپاہ	ملک نامک بندہ خاصن شاہ	۵۶۶۹
تبازند یکبارہ زہ پیران و پور	پیارند بر فوج بدخواہ زور	۵۶۷۰
بقلب مغل و از یکسر عنان	نشیدم جو افواج ہندوستان	۵۶۷۱
کہ بودست با عمام و فر و شکوہ	علیگ شہزادہ اں گردہ	۵۶۷۲
کہ در عکس تیغش نمودتے اسبل	وگر گشتش چیرہ تر تاگ بیل	۵۶۷۳
سراسر شد افواج شاں در فرار	ستادند آنجا چو مردان کار	۵۶۷۴
صفت ہند شمشیر ہندی کشید	چو نئے چنین ہندی از اوید	۵۶۷۵
ہراں جوئی ہم از گشتگان گشت پل	براندند جوئے ز خون مغل	۵۶۷۶
کہ بودند ہر دو سپہ را اسیر	علیگ در تاگ آمد اسیر	۵۶۷۷
گردے سراسر ابریدند	سپاہ مغل جملہ شد بے سپر	۵۶۷۸
وگر جملہ شد گشتہ از تیغ و تیر	ہزارے دہے زندہ شد دستگیر	۵۶۷۹

نوٹ کی تشریح کیلئے تمہی ملاحظہ ہو۔

فتاویٰ بدست سید سی ہزار	مشنیدم زامنجان ملک ستاد	۵۶۸۰
منہ را پیش عالم افزود شد	۷۷ تا تک دریاں جنگ افزود شد	۵۶۸۱
دوم روز ازاں لغز و فرخندہ جا	پنجستہ علی بیگ و تارنگ را	۵۶۸۲
نہ تنہا کہ با شکرے کا مگر	رواں گرد در حضرت شہر پار	۵۶۸۳
کہ فوجش نظر یافت بردشمنان	پہلشنیدان خسرو کامراں	۵۶۸۴
بہ نزدیک در گاہ شہر با نظر	در آمد ہاں نایک ناکور	۵۶۸۵
ز شادی بدادان شہ شاد کام	مشنیدم کہ بر تخت زربار عام	۵۶۸۶
شد آراستہ از ہمیں و یار	ستادند در بار اصحاب بار	۵۶۸۷
ابا سر فر ازاں پنستہ نبرو	در آمد ہاں نایک شیر مرد	۵۶۸۸
چو شہ دید و پیش شد اندر نشاط	جو سید از دور شہر البساط	۵۶۸۹
پہ پیش شہ آورد با بست غل	ہاں ہر دو سر شکران مغل	۵۶۹۰
کہ بگرفت در وقت تاراج شاں	ہر لہے دوسر مرد افواج شاں	۵۶۹۱
بیاد رو با بست در بار جای	ہمہ غرق آہن ز سر تا پای	۵۶۹۲
کہ تنہائے شاں ریخت در کار زاد	دگر چند گروہوں ز سر گروہ بار	۵۶۹۳
فرزند بے از کنی ز غلام	بے خر کہ واسپ وزین دلگام	۵۶۹۴
بیاد بلان سپہ را بدست	کہ از جنگ خصم گاہ شکست	۵۶۹۵
بے شکر ایزد ہی گفت شاہ	کشیدہ یکا یک دریاں بارگاہ	۵۶۹۶
کہ افزودت تیرہ تن از جان پاک	چو فارغ شد از شکر بزبان پاک	۵۶۹۷
براستر نشان شد بر بند غل	بفرمود پس بندیان مغل	۵۶۹۸
منادی کنان از در شہر پار	سپارند دست عواناں مہار	۵۶۹۹
چو شہر شد جملہ را سر بر بند	بہ شہر در شہر شانز ایر بند	۵۷۰۰
کہ آورد نایک جہاں در جہاں	بگفت از سر آسے این مدیراں	۵۷۰۱

نبرد وازہ کی تیغ زنی و تاب دلہ	۵۶۰۲
پس انکہ علییگ و تیر تالک با	۵۶۰۳
کہ ہند سے بترند و ظلمت دہند	۵۶۰۴
شہیدم از ان پس کہ آں شلو را و	۵۶۰۵
گنجا بدر گاہ خدمت گفتند	۵۶۰۶
بہر یک کینیز ان ہندی تیراد	۵۶۰۷
چہ نان و پیر جامہ چہ نعل و شرباب	۵۶۰۸
یکے روز تر تاگ بعد از دو ماہ	۵۶۰۹
پوشد دست گفتا سپاہم کجا	۵۶۱۰
چو شنید شہ شد برود ہد گماں	۵۶۱۱
علییگ را ہم پس از یکد و سال	۵۶۱۲
پندر آرنڈ پوسہ ہدیہ جھسار	
خانم بفر ہوسرا نروا	
کلا و شرف پوسہ شاں نہند	
بہا کر و شاں را و خلعت بداد	
بول از دوسے سر کشی بشکتند	
معاشے بفر ہوسراں بر مراد	
ہمی داد شاں خسرو کا سیاب	
شرابے ہی خورد در بزم گاہ	
پوشد اسپ و تر کش کلا ہم کجا	
گفتش کہ ریژند خون در زمان	
دخبت دروہ ہی گفت حال	

قصہ طیب برن و متبہ شدن سلطان

علاء الدین و وزیرا سستی گوشش کردن

سشنیدم طیبے نابنا رہند	۵۶۱۳
بکار طب آن ہندوی ہوشیار	۵۶۱۴
مگر ساکن موضع برن بود	۵۶۱۵
علا یحے کرد سے ہر کسے خدا سے	۵۶۱۶
معاش از زراعت بیروا سختے	۵۶۱۷
بے خفتہ بوداں طیب گزیں	۵۶۱۸
زلکا کر قوسے آہر سناں	۵۶۱۹
براں تا کند جمع اواز گیا	۵۶۲۰
کہ در بعض وقار و رہ ہر ذول پسند	
پگانہ مشدہ اندراں روزگار	
بکار مر بیضاں ہدی می نمود	
نگشتے بہر کسے ثنا نامے	
پے در منداں و دوا سانے	
کہ گرفت نہدشس ہوا از زمین	
پے بروش بستہ آن سب میاں	
زہر بہر کسے بساز و دوا	

گر پوزاڑ مسکتے تا تو اس	بہہ بیکین ہاں شاہ آہر متاں	۵۶۲۱
پہ لنگا بر وند مہد طیب	غرض چونکہ آہر متاں طیب	۵۶۲۲
پہر وند پیش مہہ بیکین شتاب	پکر وند بیدار شش آنگہ خواب	۵۶۲۳
عجب کرواں خلق و شہر عجیب	شنیدم چو بیدار خداں طیب	۵۶۲۴
درو ساکن آہر متاں بقیاس	حصارے عجب دید مینا اسان	۵۶۲۵
دش آواز روئے شاں در سوتا	پہ صیرت شد از پیکر آں گروہ	۵۶۲۶
کے گا و دیدار و عفریت فن	کے آدمی صورت دہ پلتن	۵۶۲۷
کے از وہا پیکر و غول سار	کے شیر ہیئت ولے شاندار	۵۶۲۸
چپ و راست آں قوم بستہ کمر	بہہ بیکین سنش سیک تخت زر	۵۶۲۹
چو بیمارے آہے نہا کی کشید	طیب از پینیں مجھے چوں بدید	۵۶۳۰
کہ وسواس آں خواب اندر من ست	بدل گفت کیں خواب آہر من ست	۵۶۳۱
چہ خواب ست کہ گرفت از تیار	چہ روز است پیش آمد اشہرا	۵۶۳۲
مرادرا بگفت مدلا بہ کساں	طیب اندر و بود گاہر متاں	۵۶۳۳
گر واز تا شاسے دیواں و ذم	کہ ہاں لے طیب مبارک قدم	۵۶۳۴
بہتیکس دریں شہر شد شہر پار	یقین داں کہ نکات ہیں خوش حصار	۵۶۳۵
یکے در و پیدا شد شش بے دوا	چو بیمار شد کار فرمائے ما	۵۶۳۶
بشورید خوشش بہر صبح و شام	قتادے پدید آمد اندر مشام	۵۶۳۷
نشد یک جوی ہم ازاں درد کم	بے میلہ کرویم وند بیدرم	۵۶۳۸
زہر علاجش دریں بوم و بر	تراخاں لے مرد صاحب ہنر	۵۶۳۹
ز آوردت زمتے بردہ ایم	شاہ شب تر اپر شش آور دویم	۵۶۴۰
بد انسان کہ وانی غلابت بساز	کنوں بہر ہیں لے گردن فراز	۵۶۴۱
شد آشفہ و دل پریشاں طیب	چو این قصہ بشنید از ایشاں طیب	۵۶۴۲

گدہشتہ بروگرمہ سبرو جہاں	چوبیس دیدو بود است سووڈرہاں	۵۶۲۳
کہ خنانت سالارو خوالی ندا شتاب	وزا ہم شدو گفت مشا از جواب	۵۶۲۴
بیارو نورشس ہاسے مہو دورا	بلو سید کز بہر فرسہاں روا	۵۶۲۵
کندیش من خوج آنا شام	ہماں تا غذا سے کہ دارو ہمام	۵۶۲۶
تو ام کہ گردم طبیعت بشتاس	پروازا کل و شتریش بگیم قیاس	۵۶۲۷
پئے و فح این درو درماں کنم	وزاں پس تو ام کہ فرماں کنم	۵۶۲۸
بہر سوو دیدرند شور افگستاں	ششیدم ہماں محظ آہرستاں	۵۶۲۹
پیش بختیکین کشیدند زود	طعاسے کہ مہو دورا پر ہینر بود	۵۶۳۰
چھے چند آچار اسلاط پر	زینتہ بر رخ آخوسے چند ہر	۵۶۳۱
زمیش و شتریش ازوہ ہزار	زماہی دریا ہزار سے سہ چار	۵۶۳۲
بے برہ از سیلی کوہ وشت	بے آدمی کردہ بریاں درست	۵۶۳۳
بجائے ودا ہائے حیضہ شکن	زکوہاں پیلاں بے باب زن	۵۶۳۴ F. 142
زودہ تو دہ ہر سوچ گویم کہ چند	زگاؤز گاؤ میش و از گو سپند	۵۶۳۵
بیکدم سچوریش بختیکین تمام	تہاوند پیش آہرین آنا کام	۵۶۳۶
در آمد و شش زان تا شابدرو	چہ ہند و تا شائے پر ہینر کرد	۵۶۳۷
کہ گردم زدست ہشتیا طیں رہا	بدل گفت کا یدرہ سازم ودا	۵۶۳۸
سلامت زائرستاں کہم روم	گرایدونکہ زیں کارنت کر شوم	۵۶۳۹
کہ یا یدرہ ہائی بستہ ہیر مرد	یکے حیلہ باید وریں کار کرد	۵۶۴۰
گویم مکرراست آرد خدا	قیاس سے سہ ہینر ایں دیورا	۵۶۴۱
گفتا کہ اسے مرد محمود تن	وزاں پس رخ آورد ہر امین	۵۶۴۲
شدم آگہ زور و دہر ہاں تو	گر تم قیاس سے ہم تھان تو	۵۶۴۳
سہ ہینر ہوارہ پر پاسے وار	اگر بایت صحت پایدار	۵۶۴۴

ز بسبار خوردن پر پر ہیز نیز	نیکے آگے تنہا خور بیچ چہیں	۵۶۶۵
کہ بہت گشتش جملہ علت فرا	سیوم خوردن آدمی کن زہا	۵۶۶۶
شب دروز از جان دول ہوشکار	و داسے کہ گفتیم ترا آشکار	۵۶۶۷
زہر تو از خسانہ آرم دوا	و گر خود ازین ہم نیسا بی شفا	۵۶۶۸
نیوشید ازاں مرد رسید از مغز	چہ آہر من این پر سے پر ہیز نغز	۵۶۶۹
شندیم تنش گشت فارغ ز درد	سہ روز سے پر انکو نہ پر ہیز کرد	۵۶۷۰
بتعظیم بنشاندر تخت خویش	طیب گزیں را طلب کرد پیش	۵۶۷۱
مرا شد کسب از تو شخص سقیم	وزاں پس بعد نطف گفت ای حکیم	۵۶۷۲
بخواہ اسے خود مند فرخندہ فن	کنوں ہر چہ مطلوب داری زین	۵۶۷۳
چہ ڈر و چہ گوہر چہ سیم چہ زر	کہ ریزم بدامان تو بے خطر	۵۶۷۴
بگفتا تو اہم ز تو اسبج سن	چو بشنید از وی طیب این سخن	۵۶۷۵
رسانی پر خوبی ازین زشت جا	مگر آنکہ در خسانہ سن مرا	۵۶۷۶
شندیم دگر بار چہ دشتش نمود	چو آہر من این قصہ از وی شنود	۵۶۷۷
و زان پس رواں شو ازین جا بنگاہ	گفتا کہ البتہ چیز سے بخواہ	۵۶۷۸
کہلے شاہ دیوان روسے زہن	دگر بارہ گفتش طیب گزیں	۵۶۷۹
سخانہ است او جفت زراعت مرا	پرست ست ملک قناعت مرا	۵۶۸۰
ہم از حاصل آں قناعت کنم	ہماں جفت دایم زراعت کنم	۵۶۸۱
بنزدوم زرد خاک ہر دو یکے ست	چو ہر فرزند ست و چو مراد کست	۵۶۸۲
کز اید زسانی مرا در وطن	چو این کتر است از تو مطلوب من	۵۶۸۳

نوٹ کی تشریح کیلئے مضمیمہ ملاحظہ ہو

چو شنید آہرمن این داستان	شنیدم من از زمرہ پاستان	۵۶۸۲
کہ یکبارہ دل از تننا شکست	عجب کرد ازاں مرد ہمت پرست	۵۶۸۵
با سیاب فانی کم آلودہ کرد	چو ہمت ہماں ہمت آلودہ مرد	۵۶۸۶
چو در رفت ہیستی مستقیم	بگفت آنکہ آہرمن کتے حکیم	۵۶۸۷
کنوں دل ز نامزد بردا خستیا	دو اسے تن سوختہ ساختی	۵۶۸۸
ہماں چندرا کم فراموش کن	یکے پند آہرمن گوشش کن	۵۶۸۹
بکن سعی روز و شب و صبح و شام	بکار زراعت چو ہستی مدام	۵۶۹۰
نیفتد خیانت درو نسیم جو	کہ از کاستن تا بوقت درو	۵۶۹۱
نیاید گئے دست آہرمن کے	لقب داکہ در اینچین فرستے	۵۶۹۲ F. 148
نیلے برکتی سر بنفقاں کشد	پہنچے کہ دست خیانت رسد	۵۶۹۳
شیاطیں درو گشت دروگ و تاز	بر دوست آہرمن شددراز	۵۶۹۴
یکے میوہ دست خود سند داد	شنیدم چو آہرمن این پند داد	۵۶۹۵
منافع بے دارد اسے ہوشیار	بگفتا کہ این میوہ خوشگوار	۵۶۹۶
ابانیک خواہان خویشت بوز	از نیجاہ بوم و بر خویش بر	۵۶۹۷
زیر ہم گروہ درخت آشکار	دوسہ بخش آنکہ بیانے بکار	۵۶۹۸
تہی نبود از بار سال تمام	درختش بروستد با شد مدام	۵۶۹۹
گل و بارشش آید منافع کرے	بود رنگ و بویش دل و جان فرے	۵۷۰۰
کہ شد تا در این تختہ در ہر دیار	ز بار بملک خود این یادگار	۵۷۰۱
دراں بوم و بر عورت افزایدت	چو مرد سے طبیی بکار آیدت	۵۷۰۲
عجب کرد ازاں میوہ مرد و غریب	چو از دست او میوہ بستد طبیی	۵۷۰۳

نوٹ کی شرح کیلئے ممبرہ ملاحظہ ہو۔

سوسے دماغ خود آمد فراز	ز پیش بعد فراموش گشت باز	۵۸۰۴
زیارگان چادر سے زرنگار	پوش بستا ہر پھرہ روزگار	۵۸۰۵
شنیدم چو پائے زشب رفت پیش	طیب گزین غصہ بر مہدی خویش	۵۸۰۶
وز اسخا گر گشتند یکسر ہوا	رہو دند آہر سنانش ز جا	۵۸۰۷
چو دریافتند شش مقام از نشان	یہ بر شش سپردند در یک نماں	۵۸۰۸
کز آنجا رہو دند بارہ شکست	نہا دند مہدش در اسخا چست	۵۸۰۹
سوسے ملک خود ہر یکے سر نہاد	پس آنکہ از اسخا ہر آئین باد	۵۸۱۰
کہ بود شش ز ہر علیے اور انفسیب	چو شد روز بیدار گشت آل طیب	۵۸۱۱
کہ بود است دریاں خانہ یک قرن پیش	نظر کرد اندر ششستان خویش	۵۸۱۲
پلے عاشق مسکن است آدمی	چو بختاخت بکشت از خرمی	۵۸۱۳
ہمہ حال خود پیش ایشان ہر اند	پس تبار و اطفال خود را بخواند	۵۸۱۴
بروش شد ہر یکے جاں نشان	چو بعد از سہ روزش بدیدند شاں	۵۸۱۵
وزاں پس ہمہ شہر و کشور شنید	بہمسائنگاں این حکایت رسید	۵۸۱۶
کہ ستم ریزی و گل پروری	مگر بود وقت زراعت گرمی	۵۸۱۷
دل اندر شروع امانت نہاد	ہماں پسند آہر من آور و یاد	۵۸۱۸
تفاوت نہ شد تا بوقت ورود	چناں کرد کوشش کہ یکدہ جو	۵۸۱۹
کہ بود است بسنیاساں روزگار	شنیدم ہماں قایمی پوشیاد	۵۸۲۰
وقائے دریاں گشت کامل بید	بکشتش مسامت کناں در رسید	۵۸۲۱
ز ہر داندہ گشت مقصد فرود	ز ہر شاخ صد خوشہ ز دوسر ہر دوس	۵۸۲۲
بخواند آنکے صاحب کشت را	عجب کرداں کشت کامل وفا	۵۸۲۳
بکشت چہ اقبال سایہ فلند	پہر رسید از وہی کہ لے بخت مند	۵۸۲۴
دریں خاک تخم سعادت کہ بخت	بگور است تا خاک گشت کہ بخت	۵۸۲۵
ندید است مردے وفا تھی چین	کہ در بیج دستے برو تھی نہ میں	۵۸۲۶
کہ کشتش بر آئودہ بر راستی	ہماں راست کار از سر راستی	۵۸۲۷
ہی گفت و این قاتی می شنید	بجز راست گفتن گریزے ندید	۵۸۲۸

دوڑیں پس وہاں گنت خاموش گشت	پوشش گنت تین ہرگز گشت	۵۸۲۹ F.144
عجب کرد ازین طرز روزگار	جو شنید از مردم پوشش	۵۸۳۰
طیب گزین رفت در تنگناہ	فرستاد آن تخلص پیش شاہ	۵۸۳۱
دوسرے سخن برمود آزا دہ بود	انہاں میوہ کا ہر منش دادہ بود	۵۸۳۲
نہ بعد ز میں پس پوشش نہاد	ہاں تم را بر دیشا و راد	۵۸۳۳
ہاں سرگزشت خود آنکہ بگفت	ستاد و دعائے شہنشاہ بگفت	۵۸۳۴
ہم آخر چو قصہ پایاں رسید	ہم ہی گفت دشا و جہاں می شنید	۵۸۳۵
دزاں پس بگفتا چو کار آگہاں	عجب کرد ازین قصہ شاہ جہاں	۵۸۳۶
انہاں پس بدستش مثلے دہند	کلاہ شرف بر سر او نہند	۵۸۳۷
تو آہ کے حصہ باد شاہ	کز اولاد او ہم در ان تنگناہ	۵۸۳۸
کہ ادھاننش از مرد بجزو شد	ہاں تم گفتا کہ کار نذرود	۵۸۳۹
بر سی داد پر دندور پیش شاہ	چو شد کاشتہ از پس چند گاہ	۵۸۴۰
دلش گشت شاہ بد صدق طیب	چو شد دید آں میوہ پس غریب	۵۸۴۱
بد فرخ خیانت شروع نمود	دزاں پس شنیدم کہ تازندہ بود	۵۸۴۲
بچہدش ہمہ سنگھا گشت راست	یکے جتہ ہم تفاوت کواست	۵۸۴۳
ہمہ چیز را شد بعشرے بہا	اگر کرد آں صدق در زخما	۵۸۴۴
دعا گوئے ادگشتہ ہر صبح و شام	بچہدش بیا سود ہر خاطر عام	۵۸۴۵
مرا و را ہاں صدق ہمراہ گشت	ہم آفر جوڑیں کو چلے بر گزشت	۵۸۴۶
کز و گنجا کرد از یک پشیز	عجب کیسا ہی است صدق و حقیقت	۵۸۴۷
ابا کو ہنا طرح کردن تو اس	از وجہہ در گہ امتحان	۵۸۴۸
کہ دارم بد عوٹے دیں راستی	خدا یا مرا ہم بدیں راستی	۵۸۴۹
ز صدقم بگرداں چو کشتہ طیب	ازیں کبش مارا چو کامل نصیب	۵۸۵۰
ہم از خود ہر سیکے بار دار	زیک شلخ من کیش ہراں نہاد	۵۸۵۱
ز شاخ مرادم بکن پارور	خصوصاً دریں گشت لہار ہنر	۵۸۵۲

نہد کی تشریح کیلئے طیبہ ملاحظہ ہو

کہ بے شرکت و ہرکارم زمیں	بداں تاہم و ہمتان ز غنت کریں	۵۸۵۳
کہ زحمت ہر دم دیریں خشک سال	خورم برازیں باغ بوقیل و قال	۵۸۵۴

ذکر مجلس کردن سلطان علاؤ الدین و ہر

انداختن شراب و شراب خانہا

بیار است بڑے چو بارغ نفیس	شعیدم کے روز شاہ کریم	۵۸۵۵
چو غر و یغانہاں و چوں قیر بیک	چولیاں طلب کر دیں یک بیک	۵۸۵۶
کش آمد خداوند زاوہ خطاب	چو آں پاشی گیر شیریں جواب	۵۸۵۶
کہ بود ست گردن کشتے ہو شمشد	چو قیران شیر افکن و دیو بند	۵۸۵۸
کہ بدہر کیے محسوم شہر یار	دگر سر نرازان اسلیم دار	۵۸۵۹
بغیران آں مشا و گیتی پناہ	چولیاں محرم دراب بزم گاہ	۵۸۶۰
خود شے بر آمد ز اہل طرب	لشتند در پیش شہ با ادب	۵۸۶۱
ہمی داد و دیر کہن را نو می	ہمی گشت خوش جام کعبہ دی	۵۸۶۲
ہمی داد از عالم جاں خبر	نوائے منفی بلو اہل تلف	۵۸۶۳
دسے عشق آئینز آمد سرد	خونے دل انگیز آمد سرد	۵۸۶۳
ز سوزش رسد و دیر آسمان	ہمہ ساز او آلت سوز جاں	۵۸۶۵ & ۱۶۶
چو نعلے خوش است آں پہ مہمائی شوق	نوائے کہ مطرب بر آرد و بوق	۵۸۶۶
ہمی گشت سانہ بر اہنگ جنگ	غرض اندراں برنگہ بید رنگ	۵۸۶۶
مے لعل می گشت در جام زد	چو خورشید در دامن یا خمر	۵۸۶۸

نوٹ کی تشریح کیلئے تفسیر ملاحظہ ہو۔

زبیروں دساتہ دریاں بزم گاہ	دہاں حال شہنشاہی زفاہان شاہ	۵۸۶۹
پس آنکہ زباں باادب پر کشاد	وفاقت مستطہ را زمین بوسہ بود	۵۸۷۰
گوارندہ بادت بسے روزگار	بگفتا کہ شاہ پاسے خوشگوار	۵۸۷۱
ہاں پر خم زیر دستاں خوری	بسے جائی نقل اندرین ادوی	۵۸۷۲
زمین باد از جرمہ ریز تو پاک	مباذ اطمینانی بدوستت پاک	۵۸۷۳
بہ حمدت کہ حق راگز میں بندہ	شدیم کہ امروز در مستندہ	۵۸۷۴
چنان گشت انبوی مرواں	بسے غلہ اسے خمیسر و پھراں	۵۸۷۵
شد آنجا ضعیفے دوسہ پایمال	کہ از غایت تخط و خشکی سال	۵۸۷۶
شد افسردہ دستے زساغ کشید	شدیم چو شہ اس حکایت شنید	۵۸۷۷
کہ آمد فردا از مشہر شراب	چنان زمین بخر شد درونش خوب	۵۸۷۸
کہ خافل شدیم از دیار دامن	بگفتا کہ مدونے بر پیش من	۵۸۷۹
کہ زو آتش ایام در خسر خم	چنان برد از راه آہر منم	۵۸۸۰
ندانم چہ گویم بفرودا جواب	ازین مستیم شد جہانے خراب	۵۸۸۱
شدار از غفلت خود ندامت گرانے	بگفتا اس وزو گریہ پائی ہائے	۵۸۸۲
بہ میخانہا آتشی در زمنتہ	پس آنکہ بگفتا قدح بشکنتہ	۵۸۸۳
بلویند بانگ مہابت زناں	تقیباں بہر سو ستادی کناں	۵۸۸۴
شود خان و دانش سر امر خواب	کہ ہر گوریں دور نوشد شراب	۵۸۸۵
کہ بودند در دور او ہوشیار	وزاں پس طلب کرد مروان کار	۵۸۸۶
بجاں انداز تخط و تنگی حال	بگفتا کہ خلقے دریں خشک سال	۵۸۸۷
پہر نصیحت تا بوقت غروب	کشاید بار ہائے خوب	۵۸۸۸
بداد نہ نریخ کہن مستقیم	فرد مشند غلہ بہ نریخ قدیم	۵۸۸۹
رسانند خستہ دلا ترا بکام	پرند آفت تخط از خاص و عام	۵۸۹۰

گر آنکہ تائب شود ز احتکار	بزارند هر محشر ز آبادار	۵۸۹۲
بدین سال همه شهر را پرورند	فراخی بزارند و نیکی برند	۵۸۹۳
بزیدان بیارند نریغ خوب	ز بازار هر روز وقت غروب	۵۸۹۴
بگویند یک یک بهر شامگاه	پس آن ز تمامه بد پیش شاه	۵۸۹۵
دل از آتش جوع افروختند	گرشے که از فاقها سوختند	۵۸۹۶
بهر روز شانزار سالندان	هم از مطیع خاص شفقت کنان	۵۸۹۷
جہاں را بروی در آورد باز	شنیدم بد روز سے آن سرفراز	۵۸۹۸
که از خلق و حق شان بود شرم و بیم	چنین آید از خسروان کریم	۵۸۹۹
وزین غم دے آنجوشش کم خوردند	غم زبردستان عالم خوردند	۵۹۰۰
همه در رحمت حمایت کنند	همه بر رحمت رعایت کنند	۵۹۰۰

عزیمت کردن سلطان علاء الدین در

سیوانہ و فتح آل

ز دلبری بروں نمید زد شهریار	خرفن چونکہ آسود شهر دیار	۵۹۰۱
برائین شایان فرزانه راند	سپه را بر آهنگ سیوانہ راند	۵۹۰۲
شنیدم کہ ہندوہم دزد در خزید	پستوانہ چون لشکر شہ رسید	۵۹۰۳
خور و خواب بر خویش کرده حرام	پہل روز لشکر بہر صبح دشام	۵۹۰۴
بہ پیچید در حصن سیوانہ شاہ	ہمی کرد قصد سے بہر گاہ و گاہ	۵۹۰۵
بشے بر در حق خالمید زار	چو در ماند از سختی آن حصار	۵۹۰۶
بخواستش نمودند فتحے شکفت	چو شب شد باخو نمودن گرفت	۵۹۰۷

نوٹ کی تشریح کیلئے مضمیرہ ملاحظہ ہو۔

بیکے پر مردے کلید سے پراد	کیرگوئی بہ دست شہنشاہ یزد	۵۹۰۸
در ملکات برگشاہیں کلید	رہی گفت کاے شاہ اختر سعید	۵۹۰۹
ذیر مغربی ریخت پر کو ہزار	پو عزاوہ زندہ نیلی حصار	۵۹۱۰
دل خولش در راہی کر دست	شہ شرق از تخت زین بجاست	۵۹۱۱
کہ ایزد پئے فتح را ہشس نمود	بشکر خدا برد سورد سجود	۵۹۱۲
سند تیغ پر دست و بر گاہ شد	بغیر ز می خود چو آگاہ شد	۵۹۱۳
نقیباں بہ شکر ندا در دہند	بغیر مودتا زین برابرش بہند	۵۹۱۴
پہ پیکار این حصن بند و مکر	کہ لشکر شود ساختہ سر بسر	۵۹۱۵
چہانے سر سرد را بد بکوشش	تبیروہ بر آورد ہر سو فروشش	۵۹۱۶
سید را بغیر ز می آراستند	سراں سپہ جملہ برغا ستند	۵۹۱۷
پہ دشمن کشی گینہ خواہ آمدند	ہمہ پیش دہلیز شاہ آمدند	۵۹۱۸
عناں رفت از دست خصم از نیب	پس آنگاہ شہ بر پادور کیب	۵۹۱۹
قرار از دل خصم شد در فرار	بہ یکبار برگشت گرد حصار	۵۹۲۰
تعیں کرد ہر صفدرے را النگ	وزاں ہیں شہنشاہ نیروز جنگ	۵۹۲۱
بشد در گلو بستہ را و نفس	چو از ناسے تہ کی دہندی بوس	۵۹۲۲
دہلہاے جنگی ز ہر سوز و ند	ہمہ سرکشاں چیں برابر دزدند	۵۹۲۳
پوششراں پئے کارزار آمدند	خودشاں بہ گرد حصار آمدند	۵۹۲۴
ز خندق گذشتند یکسر چو باد	مشیدم ہم از اول با داد	۵۹۲۵
زین بر جہا را ہی کا فتند	بچوب اختر می جملہ بشتا فتند	۵۹۲۶
ہمہ ہندواں کرد لشکر رہا	بکنگر رسیدہ سوزنیرا	۵۹۲۷
کے سنگ دگر آتش انداختند	بے ہندواں چارہ می ساختند	۵۹۲۸

بکھاں دادن آنکہ ہنساوند سر	نیاد چوند بر شاں کارگر	۵۹۲۹
زنا شنگلی شد وے در سیتز	چو بسند چرخ شمس را و گریز	۵۹۳۰
تن ہندواں جملہ غریباں گشت	ز باران تیرے کہ از حد گذشت	۵۹۳۱
بغریباں تن خون ہی رنجستند	بس از پشہا خون ہی رنجستند	۵۹۳۲
دل ہندواں و بدن خون فدا	بہر تن دو صدر غمہ افزوں فدا	۵۹۳۳
بغریبوں کا سہرا کشتان گزیں	چو حال غم و دیشمہ ایچینیں	۵۹۳۴
کہ الکنوں در آمد کہ فخرتباب	بیارند یک جملہ پر ز شتاب	۵۹۳۵
دل زن برآورد ہر سو خوش	بغریبان شبہ شکر آبد بکوش	۵۹۳۶
علمہائے کفار شد سرنگوں	کیے جملہ کردند بر جسم دون	۵۹۳۷
ہاں سستیل از حسن زوید گشت	سیر خست و شد ز فرقہ گذشت	۵۹۳۸
ہی را اندور ہر طرف بوئے خون	سپر رفت جملہ بکھن اندرون	۵۹۳۹
اسیر آمد جملہ خلیل و تبار	کیے مرد زندہ نہ رفت از عصلہ	۵۹۴۰
کشیدند در پیش فرماں ردا	گرفتہ ہاں سستیل شوم را	۵۹۴۱
سرخس را بکھنش معلق گشت	شہش گشت تازہ و گردن ز نند	۵۹۴۲
ہنصرت سوسے تحفظ گشت باز	دگر روز آں خسرو سر فرماز	۵۹۴۳
ہمہ شہر از خرمی از میدان	چو بارغ و نصرت بکفرت رسید	۵۹۴۴

رواں شدن ملک نایب و مصداق دادن

نوٹ کی تشریح کیلئے ضمیرہ ملاحظہ ہو۔

پاکت و اسیر شدن کبک بروست او

کے مشرکہ با مہابت بکواب	بنے دید ان خسرو کا بیاب	۵۹۴۵
زہی گشت درین شہ و مرغزار	کہ گوی شہنشاہ بر سیم شکار	۵۹۴۶
پدید آمد کرد آہنگ شاہ	کے شیر ناک در ان میدان گاہ	۵۹۴۷
در آورد ان شیر را در کست	ذخا صان خسرو کیے ہوشند	۵۹۴۸
در ان حال صبح سعادت دید	اسیرانہ در پیش خسرو کشید	۵۹۴۹
طلب کرد آنکہ محتسب شتاب	چو شد صبح شاہ راز سر دلت خواب	۵۹۵۰
کے خوف انہاں خواب کتر نہفت	ہیں خواب پیشش تا ہی بگفت	۵۹۵۱
پر تعمیر مر شاہ را بوسہ داد	مقرر دعا گفت و دفتر ک شاہ	۵۹۵۲
بشارت ترا با د از خواب بوش	بگفتا کہ لے خسرو تیز بوش	۵۹۵۳
مر اورا بدست آورد نا کہاں	کے بندہ خاص شاہ و جہاں	۵۹۵۴
پس آنکہ بیارو با یوان شاہ	کند بند اورا ہاں نیک خواہ	۵۹۵۵
شہش جامہ فرمود و انعام داد	چو این راز بر شہ معبر ک شاہ	۵۹۵۶
جہاں گشت آ رہستہ پوچوس	دگر روزیوں وقت ہانگ کردیا	۵۹۵۷
زلمتان و رادالانخے شتاب	شد آغاز تا شیر تعبید خواب	۵۹۵۸
در آمد بہ نسہ مان شاہ و مغل	بگفتا کہ شاہ اس سپاہ مغل	۵۹۵۹
بہ ہند آمد افزوں تر از صد ہزار	در ان ملک ہر جا کہ چلے سوار	۵۹۶۰
چنین شکرے بندہ کتر کشید	مغل گرچہ ہر بار شکر کشید	۵۹۶۱
چہ جست از ہم شاہ و دھار	بہر جا سرحد دار بدور و یار	۵۹۶۲
کہ آمد مغل با بے کرد فر	ہمہ ہند و افغان و در شور و غم	۵۹۶۳

پہلے سے از و شہزادہ خورشید اور ازراغ	چو پیشکش شدہ اس خبر از الایغ	۵۹۶۴
پس اس نایب خورشید را بخواند	زمانے دل شہزادہ شہزاد	۵۹۶۵
بکن اندر اس خیمہ عرض سپاہ	بگفتا بر آدریکے بارگاہ	۵۹۶۶
پس اس تذکرہ زود پیشم پیار	جد اکن بہر جا کہ جسندہ سوار	۵۹۶۷
مگر بستہ دید کار عرض سپاہ	ملک نایب بلغبر میں شاہ	۵۹۶۸
بد فرور اور دیکھ لک سوار	شہزادہ ہندس در اس روزگار	۵۹۶۹
سران سپہ را با خویش برد	ملک نایب اس تذکرہ پیش برد	۵۹۷۰
پیشکر بغیر بود یک سالہ زر	پس آنگاہ اس خبر ز نامور	۵۹۷۱
سیر ہر یکے را بہ گردوں نواخت	سران سپہ را فراوان نواخت	۵۹۷۲
چو عالم ملک و اسد سوز از ردا	چو تعلق جو کا فود مرہمت نژاد	۵۹۷۳
یہ جنگ آدری ہر یکے نامدار	دگر سرفرازان ہند و دیار	۵۹۷۴
پے ساز پیکار بستافتند	چو از شہ ہمہ خلعتے یافتند	۵۹۷۵
بداں تابو د پیرہ دل دروے خا	بے دادول نایب خویش را	۵۹۷۶ F 1۸۰
کوشکر بر اند سوسے سولتیاں	دگر روز فرمود شاہ و جہاں	۵۹۷۷
ہمہ آہنی جنگ دیو لاد خاسے	بر اندند شہران حملہ گراسے	۵۹۷۸
ہمی شد ہوا اخبار از تیرگی	ہمی راند لشکر بعد چیرگی	۵۹۷۹
سپاہ ملا عین در اس حملہ سید	چو ہند علی دامن اندر سید	۵۹۸۰
یکے ہفتہ کرد آنجا مقام	ہما سجا بزد خیمہ لشکر تمام	۵۹۸۱
بر اندی انا سجا بہر روز بنیش	ملک نایب بلغبر کما حقہ خویش	۵۹۸۲
کہ گئے کہن بود در کار جنگ	ملک تعلق اس مرد با ہوش و جنگ	۵۹۸۳
نیز دشمن بد سے کار پیکار سوز	شہزادہ اقطاع دیا پور	۵۹۸۴

نوٹ کی تشریح کیلئے ملاحظہ ہو۔

ہو مسریرک شود در پیر سپاہ	خطابش شدہ شمعہ بارگاہ	۵۹۸۵
بگردی ازاں پر وہ گاہش رواں	بہر روز آن نایب کامراں	۵۹۸۶
رساند بدان نایب شاہ کل	بداں تا خبر ہائے فوج مغل	۵۹۸۷
شب اندر میان مغل ماندہ بود	یہے ہدیر تعلق بیک راندہ بود	۵۹۸۸
بگفتا سپاہ و مغل دور رسید	دوم روز ناگہ ہلشکر رسید	۵۹۸۹
چو بشنید از تعلق نامور	فلک نایب مسر فر ازاں خبر	۵۹۹۰
چہرہ راں ہمہ تریں برابرش نهند	بگفتا نقیباں ندا اور دہند	۵۹۹۱
کند ساز پیکار پر دوا خستہ	بگردد سپہ سر بساختہ	۵۹۹۲
بگیرند و جائے سیاست برند	کے راکہ ناساختہ بنگرند	۵۹۹۳
بود خون آن مرد در گردنش	سرخس راجدانی دہند از تنش	۵۹۹۴
شد از جنبش معج بچوں بوستان	غرض چو نکا فواج ہندوستان	۵۹۹۵
یکے گردخواست از سپاہ و مغل	پر آمد ز ہر ہنر و شش و ہل	۵۹۹۶
خویشید چوں رعد ہر جا کہ مرد	جہاں گشتہ تاریک ازاں تیر کرد	۵۹۹۷
زہر سوئے نامرد در دل نیشاد	دزاں پس دو لشکر مقابل مستاد	۵۹۹۸
نکردہ کے پیش دستی بکنگ	دسے از دوسو کرد لشکر درنگ	۵۹۹۹
خوئے زخمہرہ ہر سو کو خواست	ہم آخر ز فوج مغل ہو کو خواست	۶۰۰۰
شنیدم کہ فوج کبک پیش بود	سپاہ و مغل پیش دستی نمود	۶۰۰۱

نوٹ: شکر تشریح کیلئے مضمیمہ ملاحظہ ہو۔

باجا اور بولیاں ہندوستان	۶۰۰۳
پچھلے فشرودہ برہا سے ول پند	۶۰۰۳
پرچھید نایب بنا چارگی	۶۰۰۴
کہ پروردگار نے یکدم سپر	۶۰۰۵
ترسناں چلا دہشتناں	۶۰۰۶
دہند از زبان گہنہ بریز تیغ	۶۰۰۶
بدوزند در مرکز خویش پائے	۶۰۰۸
نگہداشت باید بہنگام کیں	۶۰۰۹
ہمی دادول مر سواران خویش	۶۰۱۰
سروا نسر خود بہ دشمن دہند	۶۰۱۱
چوسر عز بود میل سستی کند	۶۰۱۲
بعد چوسرگی حلیہ مرزا کرد	۶۰۱۳
پس آہنگ افواج دیگر کند	۶۰۱۴
بجہد ازاں مسلماںی گراں	۶۰۱۴
نہ پیمید از جہائے خود کس عیاں	۶۰۱۵
باندا تختش نایب شہ بہ پیش	۶۰۱۶
پہ شمشیر فوج کبک را شکست	۶۰۱۸
رسید از پس آن سرفراز جہاں	۶۰۱۹
ز فوج مغل خاست شور و نفر	۶۰۲۰
چوسر رفت تن را بقائے نماز	۶۰۲۱
بر آواز ہنگاہ شاں رستخیز	۶۰۲۲
بسے گردنا ترا سر انداختند	۶۰۲۳
بجہد پرستگاہ ہندوستان	۶۰۲۴
قلب اندوں نایب شہ ہند	۶۰۲۵
کبک چون پروردگار کی	۶۰۲۶
بیاراں ہفت آن دل نامور	۶۰۲۷
نتابند از پیش دشمن عیاں	۶۰۲۸
جو اپ حریفان خود بے دریغ	۶۰۲۹
پدارتدولہائے خود را بجائے	۶۰۳۰
مغل را ہمیں مسلک اولیں	۶۰۳۱
چونایب زیاراں خود گفت پیش	۶۰۳۲
بے چوں سراں سر ہستی نہند	۶۰۳۳
سپر گریبے چہرہ دوستی کند	۶۰۳۴
شہنہ کبک تقدس کیا کرد	۶۰۳۵
کہ نوے صفت قلبد ابش کند	۶۰۳۶
ملک نایب یں چوسر شکران	۶۰۳۷
کبک دید کہ قلب ہندوستان	۶۰۳۸
عیاں داد برست افواج خویش	۶۰۳۹
چومرداں بدیناں اور شہست	۶۰۴۰
بلوکید اس کبک نا کہاں	۶۰۴۱
بدستش کبک زندہ آمد اسیر	۶۰۴۲
سپا و مغل را تو لے نماز	۶۰۴۳
شکست نہادند سر در گریز	۶۰۴۴
سواران ہندی در و تا تختند	۶۰۴۵

مغل گشت عاجز و دالہ سستخیز	۶۰۲۲
کساڑا کہ ہر بار کوسے اسپر	۶۰۲۵
ہمی کرد چون ہندواں خود سری	۶۰۲۶
ندیدہ کسے پہنچ گئے ختم شاہ	۶۰۲۶
پہ بینی رسیدہ روان مغل	۶۰۲۸
بسا آب بینی دریاں بستگری	۶۰۲۹
غرض چون ملک نایب بختند	۶۰۳۰
بے را بگشت و بے را شکست	۶۰۳۱
خود شاہ در آمد چو در تخت گاہ	۶۰۳۲
چو بشتیند خسر و رواں بار داد	۶۰۳۳
بعد خرمی نایب خاص شاہ	۶۰۳۴
ہم از دور بہ یاد سر بر زمین	۶۰۳۵
اسیران فوج مغل با کبک	۶۰۳۶
مرصع یکے خلعتش داد شاہ	۶۰۳۶
ہمہ شہر و کشور شد اندر طرب	۶۰۳۸
کبک را بفرمود آنگاہ شاہ	۶۰۳۹
شنیدم پس از چند گاہے دگر	۶۰۴۰
تخت ہر یکہ بندیدہ قوتا پورہ	
شد این باور بود سجد شاہ و شکر	
بعد عاجز می پیش ہر شکر	
مگر آن زمان کاب از و شد رواں	
ہمی گفت ہر یک زبان مغل	
کہ گشتم ز مروی و جلدی بروی	
سپاہ مغل را شکستے قلند	
سوئے تخت گاہ شد رواں تا کرت	
خراماں بر آمد بر ایوان شاہ	
در لطف بر نایب خود ک شاہ	
خراماں در آمد دریاں بار گاہ	
شکست از رخشاہ چون یاسین	
بیاد و در پیش شہ یک بیک	
نہ تنہا کہ با سر کشان سپاہ	
بدل شد میانگ معنی شغب	
کہ دارند با بند محنت ز گاہ	
بفرمان شاہش بریدند سر	

ذکر کار خیر خضر خاں

۶۰۴۱ خضر خاں جاں پور شاہ جہاں کہ بود است پور و پور ہندوستان

نوٹ کی تشریح کیلئے تحریر ملاحظہ ہو۔

نیا سو وہ روز سے نہ نعتہ شبے	دلش گشت پابند شیریں بے	۶۰۴۲
کہ بود است جان پرورد دلربا سے	دول مانی آن دفتر کرن سٹے	۶۰۴۳
گرود و بردست شوخی و تاز	ر بود دل خاں ہماں جان نواز	۶۰۴۴
شدہ صید آن کعبہ ہم در حرم	ہذیبہ در رخ آن صنم در حرم	۶۰۴۵
چو شد بختہ خود و دود بیرون تمام	بذانت تا عشق او بود خام	۶۰۴۶
کہ ہم شہر بشنید و ہم شہر پار	شدا ز گریہ عاشق چنان از شکار	۶۰۴۷
کہ صبر از دشمن شد بردن ناگزشت	چنان عشق اندر دلش جا گرفت	۶۰۴۸
ہمی رنجت از دید ہا جوئے خوں	دلش شد تہی از قرار و سکوں	۶۰۴۹
کہ ہر کو اسیر تو شد خوں گریست	ہم نام کہ لے عشق کھل تو بیت	۶۰۵۰
نہ از آب و آتش نہ از خاک و باد	وجودت برون عناصر منت او	۶۰۵۱
شکار تو ہر جا کہ با حاصی	اسیر تو ہر جا کہ صاحب دلے	۶۰۵۲
و ز آں پس کہ پروردت اندر کنار	بگو کہ چہ زادی دریں روزگار	۶۰۵۳
کہ بیش از شہی با بقا یافتی	ز شیر کہ نشو و نما یافتی	۶۰۵۴
سلم ترا گشت ملک بقا	چہ شکلی کہ بعد از بقائے خدا	۶۰۵۵
ہم تو پیر و جوان شد اسیر	جوانی دہر گزرتہ گردی تو پیر	۶۰۵۶
گدا مان کویت ہمہ خسرواں	کنی پیر را باز اسیر جوان	۶۰۵۷
گدا را کنی شاہ و شہ را گدا	پہ نردت یکے بادشاہ و گدا	۶۰۵۸
پریشاں کنی حال شہسزادگان	ہم آدم آوری جان آزادگان	۶۰۵۹
پریشاں شد از عشق آن گلعدار	غرض چونکہ شہسزادہ روزگار	۶۰۶۰
یکے تیر غمزہ دو آماج دوخت	دل شاہ از سوز عشقت بسوخت	۶۰۶۱
کہ فرزند را داد خسرو از گزند	بچند پیر شد خسرو بوشمند	۶۰۶۲
و واسے ہی داد بر دفع درد	بچند پیرم بسے چارہ و حیلہ کرد	۶۰۶۳

دستے دروہا شوق فریبوں تر شود	بہر جا کہ درواند واسے رود	۶۰۶۳
کہ در دومی سسینہ پر نگار	لیے گل شکر شاہ پر پینر گار	۶۰۶۵
مفرح طلسمات عاشق فریب	مغرب نسوہنا و صبر و مشکب	۶۰۶۶
سپردہ بہ مجروح تیار دوست	بوسم طبعیان میں کار دوست	۶۰۶۷
چو نامہ دواسے کا ہوا ہوا مسند	ز مجموعہ صفحہ معجون پسند	۶۰۶۸
مگر آید اندر و شش کار گر	بگفتا کس نسیم یک دولے دگر	۶۰۶۹
بہ کعبہ برم راسے راز دہر	پئے دفع شکر شش کیم کار خیر	۶۰۷۰
یہ شہزادہ اور نسیم ترو تیج داد	پس آنگاہ دخت البجان راد	۶۰۷۱
یکے جیش گرداندرایں روز گار	شنیدم بہ شہراز خوشی شہر یار	۶۰۷۲
وزاں سے بہ ہر سر خار سے بناند	کہ اندر جہاں یاد گار سے بناند	۶۰۷۳
زہر کشتور سے خواند شہ میہاں	شنیدم درایں جیش ہر مرزبان	۶۰۷۴
بفرمان شہ سر بکفرت نہاد	ز کجرات آمد البجان راد	۶۰۷۵
پئے کار و دخت خود آں سر فراد	شنیدم کہ آور دس برگ و ساز	۶۰۷۶
کہ مر شاہ را بود فرماں پذیر	جہاں رام دیو آماں دیو گیر	۶۰۷۷
خواماں رسیدند از ہر دیار	دگر مرزبانان تسلیم دار	۶۰۷۸
عروس جہاں غرق پیرا پشد	ز قبہ ہمہ شہر در سایہ پشد	۶۰۷۹
ہمی رنت در ہر طرف جوئے زر	نہاں شد ز زمینہ دیوار دور	۶۰۸۰
مگر سیوہ یا شربت و یا گلاب	شخوردہ کسے تا دور مہ نان و آب	۶۰۸۱
زمیں مست شد از طرب ہمائے رود	فلک شد بر نقس از نولے سرود	۶۰۸۲
تو گوئی دومہ دور نا ہسید بود	شب و روز عیش جہاں ہی فرود	۶۰۸۳
بتوقیم ہر یکا گرفتہ قیاس	نشہ حکیمان ساخت شناس	۶۰۸۴
بوقت سعادت نظر داشتہ	سوئے خود سطرلاب برداشتہ	۶۰۸۵

زبانِ قرآنِ مددِ مشتری	گفتار کے در آید پنجب مشتری	۶۰۹۳
سعادت و دیدارِ یمن و یسار	ہم خود را چو وقت شمار	۶۰۹۴
یکے جلوہ گاہے بیمار استند	سحر کہ کہ اہل حرم غاستند	۶۰۹۵
طبیعتِ دریاں بارغِ زہوں کند	کسے و کھفت آن جلوہ چوں کند	۶۰۹۶
چہ رونق شود در چناں کار دہاہ	بماند خود کز چنل شہسریار	۶۰۹۷
جہاں بود در عیش و مہنوں دژم	شندیم دریاں جلوہ گاہ حرم	۶۰۹۸
وگر در غم عشق در ماند	تو لیلی و محبتوں اگر خواند	۶۰۹۹
کہ عاشق بداند غمِ عاشقان	بدانی چہ درد است درین استاں	۶۱۰۰
حرم نیز بے یار باشد کشت	وئے ہست با دوست زندان بہشت	۶۱۰۱
تو این تزدتج و رسمِ کرام	غرض چوں شد از ہر دو جانب تمام	۶۱۰۲
شدہ کہتری از نیک از دگر	سواری شہسزادہ تا سور	۶۱۰۳
ابا فضل خواناں در امشکراں	بے کلمہ پر پشت پیلاں رعاں	۶۱۰۴
ہی گشت دینار و جوہر نثار	ہی رفت شد در یمن و یسار	۶۱۰۵
بہارے گزار کرد در بوستاں	در آمد چو در خانہ میزباں	۶۱۰۶
جمارہ کناں پیش شاہ آمدند	ہمہ میزبانان بر او آمدند	۶۱۰۷
سواراں ہر دندشش آنکہ دروں	نثارشش بگردند گوہر فزوں	۶۱۰۸
ہی گشتہ گروہشش میزباں	نشاندند اورا بہ نکت بہماں	۶۱۰۹
ازاں پس کہ تمبول شربت بہشت	دراں جلسے یک جشن دیگر گذشت	۶۱۱۰
کہ و تازہ شد جان کار آہاں	یکے خصیہ بر خواند صدیر جہاں	۶۱۱۱
نماز دگر رفت شد وقت شام	چو شد جلوہ آئین خطبہ شام	۶۱۱۲
یکے جلوہ گاہے بیمار استند	ہمہ میزبانان با خواستند	۶۱۱۳

شہنشاہ محمود و جلالہ	نشانہ ندرنگہ دریاں جلوہ گاہ	۶۱۰۶
دل شہنشاہ جو شمع بسوزد و گداز	وزاں جملہ ہر کس بہ شادی قناد	۶۱۰۸
بیز و یک بشتہ توحہ می نمود	سرود بیسے عشرت انگیز بود	۶۱۰۹
بہ تخت شہانشس بدادند جا	غرض چون کہ بردند شہزادہ را	۶۱۱۰
ہمہ خرق ز یوز سر تا پائے	کشیدند پیش بیت جانگزیلے	۶۱۱۱
بجلوہ در آورد طاؤس را	در جملہ مشاطہ خوشش لولا	۶۱۱۲
بگفتند با صد طرب ہر زمان	چرا در آمد ز با مشگراں	۶۱۱۳
ترازید این تاج و تخت و تاج	کسے شاہ و شہزادہ راستیں	۶۱۱۴
چہ مرغی کہ در دام ما آمدی	بدیں خرمی از کجا آمدی	۶۱۱۵
تہ نورت ہمہ جملہ روشن شد است	ز رویت ہمہ خانہ گلشن شد است	۶۱۱۶
لگاے جو سر و رواں یافتی	چو بلبل دریں باغ بشت یافتی	۶۱۱۷
چنین شاہ را جو عروسے چنین	تزیید چنین جملہ گوہر میں	۶۱۱۸
دو ششاد نو پیر بر و مسند باد	خدا ہر دور اساز گاری دہاد	۶۱۱۹
شگفت از خوشی خاطر خاص عام	چو آئین جلوہ گری شد تمام	۶۱۲۰
مہ و مہر اوروسے انداختند	نہانی گے خلوسے ساختند	۶۱۲۱
حکایت ہی کہ دیشم با عروس	شدیم کہ تا وقت بانگ خروس	۶۱۲۲
کہ اطراف این خانہ وحشت گراست	گے گفت کیس دیو خانہ کیاست	۶۱۲۳
چہ دشت است کہ خوشوار بنم ہی	چہ خواب است کہ بیدار بنم ہی	۶۱۲۴
دریں دشت پر ہوں و پر از دہا	گے گفت کاسے دلبر جاں گزدا	۶۱۲۵
بہ پہلو سے من از پئے چہستی	تو از مری مردی کیستی	۶۱۲۶
کہ جانم در وہم نشین لب است	گے گفت امشب کہ امیں شب است	۶۱۲۷
بگیوسے یارم بماند تمام	ز روی درازی و ظلم و ظلام	۶۱۲۸
کہ پہلو سے من زو پر از نشتر است	گے گفت کایں خار یا کبتر است	۶۱۲۹

چرخستہ شد جان بوی آب من	دگر نے جوابتہ شد خواب من	۶۱۳۰
چوز و نوبتے کوس در گاہ شاہ	ازیں ہانہی گفت تا صبح بنگاہ	۶۱۳۱
بجست از شب تیرہ چوں آفتاب	حضرت خان مجوس باہد عذاب	۶۱۳۲
بہ عمر ابد بخت شد ز ہمنوں	ز ظلمات چوں حضرت آمد بردوں	۶۱۳۳
تن مردہ در جانب جاں شنافت	وز انجا سوئی آب ہیوں شنافت	۶۱۳۴
بشدست از زنگن یاد خویش	نظر کرد در روی گلزار خویش	۶۱۳۵
بجام طرب و شراب وصال	بیاس قیاد در خلائے خیال	۶۱۳۶
بصبح امیدم بکن شاد ماں	ز شبہائے ہجران مراد ارہاں	۶۱۳۷

نصیحت کردن مادر حضرت خاں را و افسانہ گفتن حضرت خاں پیش مادر

شنیدم باندر ز مادر بگفت	یکے روز شہزادہ را در نہفت	۶۱۳۸
بے ابجد عبرت آنو خستم	کہ شاہ از دل سوزیت سو ختم	۶۱۳۹
نہ باز آمدی از صداد نفسیر	نگہشتی ز مانے نصیحت پذیر	۶۱۴۰
تو بر شمع پردانہ ساں عشق باز	بہ محو ایت من بہ سوز و گداز	۶۱۴۱
ز صحرائے اندوہ غایب شوئی	توانی کزین عشق تائب شوئی	۶۱۴۲
دل از بسک آں تاز میں بشکنی	رضا جو سیئے مادر خود کنی	۶۱۴۳
تو گوئی نمک بر جواحت رسید	چو خاں این نصیحت ز مادر شنید	۶۱۴۴
تو پندے کہ دادی شنیدم بجاں	بگفتا کہ سے مادر ہسرباں	۶۱۴۵

و لیکن یک دفسانہم ہست یاد	۶۱۳۶
بلوچم ترا گر بجاں بشنوی	۶۱۳۷
چو بشنند ما در بگفت ای جواں	۶۱۳۸
پس از نگاہ دین قصہ آغاز کرد	۶۱۳۹

حکایت

دے بست یرو برے سچ بو	۶۱۵۰
کہ شد بستہ بر مے دل مضطر نفس	۶۱۵۱
دے بے جمالش شکیبے نداشت	۶۱۵۲
فزون ہر دور عشق صبر اندکے	۶۱۵۳
شد شہرہ از عشق در ہر دیار	۶۱۵۴
بصد جاں دے بستہ باہکد	۶۱۵۵
زہر کشور افسانہ شاں گذشت	۶۱۵۶
جدانا ندہ مجنوں ز ایوان یار	۶۱۵۷
بر آدر دے از درد ہر دم شغف	۶۱۵۸
زہر بادے از یار بختے خیر	۶۱۵۹
جیائے بریں گونہ بگذا شے	۶۱۶۰
پہ اصحاب خیل وچہ اہل تبار	۶۱۶۱
نوشند جائے ز تخم و حال	۶۱۶۲

نوٹ کی تشریح کیلئے غیر ملاحظہ ہو۔

۴۱۶۳	بھونکے اور سستی کے پورے	تھانٹل ہی داشتت از بام و در
۴۱۶۴	شندیم چو بسلی الغنم اور سکی	زمنوں جدا مانڈ یکتبارگی
۴۱۶۵	ذکر نورون عشق ہم کو عشق شد	دلش در ہم از ہم مستحق شد
۴۱۶۶	ہم آخورد عشق چو زبید گشت	یکے مدد ازیں کہ نگاہ گذشت
۴۱۶۷	چو ایسی قصہ در گیش لبوں رسید	چو دیوانگان جاہا بر درید
۴۱۶۸	زہر و زہر جوئے غول می فشا شد	بھر سو سے در وجود عشق نما شد
۴۱۶۹	دلش گشت بہتار از در عشق	عشق تقدیر جاں بافت در ز عشق
۴۱۷۰	شندیم طبیعے پس ہفت روز	یوں مستہ در در و جروح سوز
۴۱۷۱	نظر کرد و ز حال ادب رسید	پس از شفقت و رفق بنفش بدید
۴۱۷۲	ز درد نہا نشس چو آگاہ گشت	بچان و دل اورا ہوا خواہ گشت
۴۱۷۳	بگفتش کہ زردا پذیر خود شتاب	بزولے جوان در دنہ خراب
۴۱۷۴	چو دگر کے گاسے پیر نامہاں	ازیں پیش بر من مکن قصید جاں
۴۱۷۵	خداوی مراد خست آئندہ بود	کنوں در عدم چوں نہر بیت نمود
۴۱۷۶	بکن شرط با من کہ گر آں تگوار	خود زندہ از قدرت کردگار
۴۱۷۷	بر ہم نکاشش سپاہی بہ من	خدا ہی نہاں گل زمرباغ چمن
۴۱۷۸	چو ایسی قصہ در گوشتش بہر نافتاد	روں رشت بر پیر و در یافتاد
۴۱۷۹	بگفت آنچه از مرد بخرد سستند	حدیث جواں چوں بیایاں رسید
۴۱۸۰	بختید پیر از حدیش روں	دولت پس رخ آورد سوی جواں

نوٹ کی تشریح کے لئے ضمیر ملاحظہ ہو۔

بدوگفت کا سے مراد شفقت کا	۶۱۸۱	زینت مرگ شہادت نامی
گوانچہ از عقل ہمشد بید	۶۱۸۲	کہ کس مردہ را باز زندہ ندید
جواں گفت کائے پیر فخذہ کیش	۶۱۸۳	در باغ آیدت خاک کے از خون خویش
دریں شرط با من بخت کی کن	۶۱۸۴	بکن تازہ جانم بدیں یک سخن
لہاج جواں چونکہ از عدل گشت	۶۱۸۵	دل پیر از عجز او نرم گشت
گفتا بدیں شرط و ادم رضا	۶۱۸۶	خدا را دریں حال کردم گوا
کہ گرد خرم سر پہ آورد خاک	۶۱۸۷	گرد و ز سر زندہ شخص ہلاک
بکا ہیں سپارم بولے جواں	۶۱۸۸	گردم ازیں شرط دیوانگیاں
دراں شرط چوں پیر نہاد سر	۶۱۸۹	جواں رفت بر مرد صاحب ہنر
گفتا طیب مر لیغان عشق	۶۱۹۰	دلتم ہم ترا زوئے سنگ و مشق
ز بانٹ ز تقریر و ادراک شفا	۶۱۹۱	ضمیرت ز اسراہ دار ابقا
بر فتم ز ارشاد تو سوسے پیر	۶۱۹۲	پس اندگریہ دشور و عجز و نفیر
دراں شرط خوش کردمش مستقیم	۶۱۹۳	بتا کہید سو گندہائے عظیم
کنوں خیر بشتاب ای کیج راز	۶۱۹۴	دولے دل و درد مند بآز
طیب گزیں دست بچوں گرفت	۶۱۹۵	رہ گویا لیسائے مدفون گرفت
شنیدم چو بر گورد لیسے رسید	۶۱۹۶	تن لیسے از خاک بیرون کشید
ہاں خستہ را پہلے اول نشانہ	۶۱۹۷	براں خاک کی بار افسوں بخواند
شنیدم بکنید یکسر تنش	۶۱۹۸	دگر بارہ خواند اہل فسوں پر تنش
گردن لیسے پہلو شش بوز میں	۶۱۹۹	سیوم بار خواند اہل فسوں گزیں
بتا کہید بر شخص لیسے رسید	۶۲۰۰	چو بر خاک او باد افسوں رسید
رواں شخص لیسے پہ جنبش قناد	۶۲۰۱	نشست و نظر سووی بچوں کشاد

۶۲۰۲	وزاں میں بیٹا بنتی ہوں دو تن	کے جامہ پدربید و گیر کفن
۶۲۰۳	کنا سے گرفتند مریکدگر	وزاں ہیں نہساوند بر خاک سر
۶۲۰۴	خروش افغان زہر گیر بستند	تو کوئی بیک جاں دو تن زیستند
۶۲۰۵	چو آں ہر دو تن جان تو یافتند	بذاتیجا سوسے شہر بستما فتند
۶۲۰۶	سوسے خانہ میلی گرفتند راہ	پدر کرد چوں روسے دختر نگاہ
۶۲۰۷	چو دوستے ازیں سان نظارہ بوید	عجب کرد و از شرط جا رہ ندید
۶۲۰۸	شنیدم کہ لیلی بہ مخنوں سپرد	ہم آخر چو فتند بہ منفتوں سپرد
۶۲۰۹	بشہر اندروں آں خبر گشت عام	کے محضے کرد خلقے تمام
۶۲۱۰	گرفتند دست طبیب عرب	بگفتند کے طرفہ مرد طبیب
۶۲۱۱	سیحانہ معجزات درسیج	کہ آموختت بر سبیل تصحیح
۶۲۱۲	کہ اندر تن مردہ جاں می وہی	تو آہر منی یا بنی آدمی
۶۲۱۳	بگور است تا خود چہ افسوں گری	دگر نے ازیں شہر جاں کم بری
۶۲۱۴	ہرہ خلق شورید پس بر طبیب	چو شد مجرم شہر مرد غریب
۶۲۱۵	ندیدہ بجز راست گفتن گزیر	کہ از راستی رست ہر جا پیر
۶۲۱۶	بگفتا کہ لے اہل اصحاب شہر	تدوہ بر غریبیاں ہمہ بانگ فہر
۶۲۱۷	یقین اینکہ ہستم طبیب عرب	کہ از علم ابدان گرفتہم نصیب
۶۲۱۸	چنین یافتہم از حکیمان پر	کہ بودند واناورد سخن ضمیر
۶۲۱۹	کہ گزشتہ دودل والہ دیکدگر	برائینخت یکجا دود خون جگر
۶۲۲۰	سراخام کرد و دوجاں ہم یکے	دریں باب خود کس ندارد شکے
۶۲۲۱	یکے زناں دو گز جاں بایزد سپرد	دوم ہم بہ بیٹی کہ در دم بگرد
۶۲۲۲	چہ رنج و چہ راحت چہ پیش و چہ غم	بود مشترک در دو شخص دژم

ز عشق حقیقتیش آگہ شدم	چو من دست در نین عشق بزم	۶۲۲۳
کہ معشوق را کم خلل شد اس	ہم از نبض عاشق گفتم قیاس	۶۲۲۴
شدے عاشق صادق ہم پاک	اگر مردہ بودے تپس درونک	۶۲۲۵
بتدہیرا میں کار بشتا گفتم	چہ از حال ایشان را گویا گفتم	۶۲۲۶
کہ باقی درو بود بوسے بقا	کشیدہ مذاک ان من خبہ را	۶۲۲۷
دو میدم منوں محبت سہ بار	بہ پہلوسے از مجنونش و ادم قرار	۶۲۲۸
روانشس منوں محبت شنید	چو بوسے ز مجنون بلیلی رسید	۶۲۲۹
ز بیہوشی عشق ہستار گشت	بچنید از خواب و بیدار گشت	۶۲۳۰
کہ افگند جاں مراد در خطو	مرا علم ابدان چنیں داد بر	۶۲۳۱
شنید نمازاں مردم خود منوں	شنیدم چو اہلی نظایں منوں	۶۲۳۲
شد از سوز دل ہر کیے خون نشان	بچنید از دل رگ عشق شان	۶۲۳۳
بگریہ در افتاد محضرت تمام	اثر کرد احوال خاصان بعام	۶۲۳۴
ہمہ خلق ازاں حال بیہوش گشت	شنیدم غریبے در انجا گشت	۶۲۳۵
سبک رخت ازاں جمع بیوں کشید	چو مرد غریب آنچنان حال دید	۶۲۳۶
کہ بروے نیتباد کس را نظر	چنان دید خلقے ز خوبے خبر	۶۲۳۷
ہمی گفت و از دیدہ خون می نشانہ	چو این قصہ خالی پیش مادر خواند	۶۲۳۸
بزد آئے و پیر ہن بر درید	ہم از خود شنید چو با بال رسید	۶۲۳۹
ز بیہوشی عشق خانوش گشت	ہم از قصہ خویش بدہوش گشت	۶۲۴۰
بعد نہر بائی کشید شش ہر	چو مادر چنیں دید حال پسر	۶۲۴۱
و گر روز نیکی بہ مجنون سپرد	بے زحمت آنکہ بکارش بہر د	۶۲۴۲
گرفتہ در صہد رقت قرار	چو نیکی و بخوں دربان روزگار	۶۲۴۳
نہ بستند از شعلہ احراق	شکستند یکبارہ و ادم فراق	۶۲۴۴

نہشتند با ہم بزم وصال	۶۲۴۵
دریں داستان عاشقان جان ہند	۶۲۴۶
خدا یا با سہراستان عشق	۶۲۴۷
مرا ہم ازیں جو وہ پستہ ساں	۶۲۴۸
پیا ساقیا جام اسرار وہ	۶۲۴۹
کہ در صبح عشرت ہم از بانگِ صورت	۶۲۵۰
کشیدند ساغر زخمِ حلال	
بریں قصہ اہلِ نظر سر نہند	
بہ بیہوشی سے پرستانِ عشق	
کہ تا زندہ باشتم بگویم بجاں	
زہم شیاریم تو بہ کی بار وہ	
زستی بخیرم جو اہلِ قبور	

رسیدن سیاحے از جانب دیوگیر و خبر مردن راجپوت

گفتن ورواں شدن ملک نایب آل طرف

یکے دور ستیاں ہند دیوگیر	۶۲۵۱
بجہزت بیاد سیاحت کتاں	۶۲۵۲
خبر گفت از مردنِ رام دیو	۶۲۵۳
چو بستنید خلعے از وایں خبر	۶۲۵۴
بروند اورا بر ایوانِ شاہ	۶۲۵۵
بریدان ہماں لحظہ پر شہر باد	۶۲۵۶
فقیر جہاں گرد مر باد شاہ	۶۲۵۷
فہش کرد تعظیم و بنواختش	۶۲۵۸
بپرسید آنگہ کہ بعد احترام	۶۲۵۹
دریں تنگہ می رہی از کجا	۶۲۶۰
زا اطراف عالم چه ڈاری خبر	۶۲۶۱
کہ بد صادق القول بردوشن ضمیر	
نہیں راز ہر سو مساحت کتاں	
کہ بو دست در ملک مرہتہ خدیو	
بعد عز و اکرام و بے شور و شر	
سپردند دست بریدان شاہ	
بروند آن مرد ریلے مدار	
ادا کرد یکسر سلام و دعا	
ابا خویشتن ہمیشیں ساختش	
کہ لے پیر سیاح گیتی خرام	
چو دیدی تو اندر جہان فنا	
ز لطفم بکن آگہ از خیر و شر	

دو عالمی شاہ رمانزہ کرد	دگر بارہ سستی گیتی تورد	۶۲۶۲
بدلی ہی آیم از دیو گیسر	بگفت آنکے اے شاہ روشن ضمیر	۶۲۶۳
کہ بد نیک خواہ شہر راستیں	چنین آتکہ آں رآم دیو گزیں	۶۲۶۴
دریغا چناں مرد ناپاک رفت	در آتش ازیں عالم خاک زلفت	۶۲۶۵
کہ آں رائے راہست ناخوش سپر	ہاں بھیکم ناہا یوں سیر	۶۲۶۶
سر اندر مہار تکت کشتید	گذشت از اطاعت تمر و گزید	۶۲۶۷
سر و شتاں لہیر پائے تو باد	یقین است اس قصہ ای شاہ راد	۶۲۶۸

رواں شدن ملک نایب پار دوم در دیو گیر

واستقامت اسلام کردن در اں دیار

ز برگشتن بھیکم در گ رائے	چو آگہ شد آں شاہ کشور کثائے	۶۲۶۹
ہیں قصہ پیشش سر اسر براند	ملک نایب دوست رو را بخواند	۶۲۷۰
ز ایدر بہ مرتہ سبک سر بخش	پس آنگہ بگفت کہ لشکر بخش	۶۲۷۱
کہ سر تانت از خط فرمان ما	ہاں بھیکم سست تدبیر را	۶۲۷۲ F. 188
ہی بے سپر ساز بوم و بخشش	بدام آرو بتاراج کن لشکرش	۶۲۷۳
تو خود باشش در کشور دیو گیر	بہ حضرت فرستش گر آید اسیر	۶۲۷۴
دراں ملک خود باشش فرمانزدا	بکن ضبط آں ملک تو گیر را	۶۲۷۵
دراں ملک اسلام کن آشکار	یکے مسجد جمعہ آنجا بر آر	۶۲۷۶
بکن کشور بر کشاں پایمال	طلب کن ز مردک شاہ و زرمال	۶۲۷۷
بہ مرتہ سپہ راند از تخت گاہ	ملک نایب یل بفرمان شاہ	۶۲۷۸
ہی کرد در راست و چپ ترک تاز	ہمیر اند ہر روز آں سر فراند	۶۲۷۹
بے گردن آورد اندر دواں	ز اہل تمر و دراں گویش مال	۶۲۸۰
بتاراج بھیکم کمر چیت بست	کہتی ساگو نچوں پر شست	۶۲۸۱

چو کم دید خود را سحر حرم بگاہ	خبر شد بہ بچیم کہ آمد سہا	۶۲۵۲
ملک نامیب این با چرا چوں شنود	نژادہ مصافحے پزیریت نمود	۶۲۵۳
گرفت آنگے قلعه دیو گیر	ورآمد خوردشان بصد دار و گیر	۶۲۵۴
ہمہ خلق شہر از آمانش بست	کے رازہ کشت ونگے رازہ بست	۶۲۵۵
بر سہم سہرا ان مرست گرا	ہی داد دل خلق آ شغفہ را	۶۲۵۶
چہ زان بلا دو چہ زان چشم	جو اید طلب کرد از اہل قسطنطنیہ	۶۲۵۷
رسیدہ دلا از اہل تلبیس خواند	اماں نامہا در حوالی بر اند	۶۲۵۸
بیا سود از لطف او خاص عام	در آمد پر و خلق مرہتہ تمام	۶۲۵۹
برافزود ہر روز و شب جاہ او	شدہ شہر و کشور ہوا خواہ او	۶۲۶۰
کہ کس سرنہ پچید از ان شیر مرد	ہمہ شہر و کشور چہاں ضبط کرد	۶۲۶۱
بر دمانخے و ظفر یا سفے	وگر کس سراز طاقتش تا سفے	۶۲۶۲
کہ صلح صلح و گہ جنگ جنگ	ہی کرد آن مرد با پویش و ہنگ	۶۲۶۳
ہمہ حال از قول خود کم گذشت	ہمہ کشور از قولش آباد گشت	۶۲۶۴
ریا حین بر آمد بجائے از قوم	شدہ بوستانے ہمہ مرز و بوم	۶۲۶۵
منابہ بر آمد بکاشا ہنہا	ساجد شدہ جائے بتخانہا	۶۲۶۶
چو ابر بہاری ست در بوستان	بکشور بے عدل فرماں دہاں	۶۲۶۷

یرواں شدن ملک نائب جانب کنیدہ پیک
باز گشتن و در حضرت دہلی عزیمت نمودن

۶۲۶۸ چو در ضبطش آمد سراسر دیار بروں آمد از شہر رسم شکار

ہاتھوں ہر منہ آتھن زماں	ہی رقت ہر سو غینت کہاں	۶۲۹۹
بیک ہفتہ آسماقتانے گزید	یکایک سر کپلہ سیکشید	۶۳۰۰
ہی گشت جاسے زماں میں زقوم	ہی تاخت اطراف ان مرزوم	۶۳۰۱
پس از ہفتہ زماں گشت باز	چو آسودشکر ازاں ترک و تاز	۶۳۰۲
کہ خود را بہ میدان خرنے نیافت	خردشاں سوئی کشور خودشاں	۶۳۰۳
ہی بود آن شب سکونت پذیر	در آمد چو در قلعہ سویدگر	۶۳۰۴
الانے درآمد زور گاہ شاہ	شنیدم کہ روزے پس از چند گاہ	۶۳۰۵
با خلعت خاص شاہ جہاں	رسانید فرماں براں پہلوں	۶۳۰۶
بتدبیر پیوون راہ گشت	ز مضمون فرماں چو آگاہ گشت	۶۳۰۷
بہ حضرت پئے خورمی میہماں	گر خواند اور اسفند کامراں	۶۳۰۸
بہ تزویج ادشاہ گیتی پشاہ	ہماں خان شادی کہ بد پور شاہ	۶۳۰۹
بمخواتد ہر مرزبان دیار	کر بستہ بود اندراں روزگار	۶۳۱۰
کہ خواندش مشہد شاہ عالم شہاب	چو دید آن ملک تائب کلیاب	۶۳۱۱
بیک ہفتہ پیوست بر شہر آباد	پر سیم الاغاں آبادہ سوار	۶۳۱۲
ز شادی دل شہ چو خنجر کفید	ملک تائب یل چو پشم رسید	۶۳۱۳
ازاں پس با تمام آں ساز کرد	ہماں کار خیرے کہ آفا ز کرد	۶۳۱۴
بہ تزویج مرخان شادی ہداد	شنیدم کہ دفتر البخان راد	۶۳۱۵
دریں ہم یکے چہ کم نہ گشت	ازاں کار خیری کہ بدل گذشت	۶۳۱۶

آقا ز شہن زحمیت سلطان علاؤ الدین و

پہری شدن ملک او شہ شہن البخان

گفتند حال خضر خان زار	شنیدم بجز و در آن روزگار	۴۳۱۶ - (الف)
دلش کم تر آسود یک دم زور	که تا کار خیرش شهنشاه کرد	" (ب)
گوییگه اندر پیش افزون تراست	دلش دم بدم زار و محزون تراست	" (ج)
بر آورد از سوز نسزدند آه	شنیدم چو این قصه بشنید شاه	" (د)
خضر خان یل را بتزویج داد	فدای پس دول را فی آن شاه داد	" (ه)

یکے زحمتے شاہراہ شد پدید	چو ملکِ علانی پاپاں رسید	۶۳۱۷
ہمی بردکار خود از جہدِ بیش	پہر جا طیبے پئے نفعِ خویش	۶۳۱۸
پے دفعِ آن زحمتِ لادوا	در آفاق ہر جا محسوس دوا	۶۳۱۹
گرواہ ہر خسرو از درد باز	اطقائے حضرت بگرد ساز	۶۳۲۰
دوایش نمودن ز نادانی است	لیکن ہر آن درد کاں جانی است	۶۳۲۱
زیاں بود مر شاہ گیتی پناہ	گر آب حیاتے ہی خورد شاہ	۶۳۲۲
برو آتے گردو آب حیات	کے کشش حق از درد وندہ نجات	۶۳۲۳
شد از درد زحمتِ نخیف و نزار	غرض چوں شہنشاہ پر ہیزگار	۶۳۲۴
ز افزودن دردِ عقلمش بکاست	بدانت کیوں درد من لادواست	۶۳۲۵
در وقتِ دسہو پیدا شود	بے مردم از دردِ شدید اسود	۶۳۲۶
چو دید انجمنیں حالتِ شہریار	شنیدم ملکِ نایبِ نامدار	۶۳۲۷
نبالید چوں مردمِ نیک خواہ	کے روز در خلوتے پیش شاہ	۶۳۲۸
بنامِ نکویتِ شدم نامور	گفتا کہ شاہا دریں بوم و ہر	۶۳۲۹
ز دم تیغ بر تارکِ سرکشاں	بنیوئے اقبالِ شاہ و جہاں	۶۳۳۰
گرفتہم فراداں حصارِ بلند	بے گردن آوردم اندر کند	۶۳۳۱
مرا یا بکشش یا بر ابر سبر	کنوں چوں تو بستی بر حلتِ مکر	۶۳۳۲
کنوں زین من بے حیاتی چہ سود	حیاتِ رہی از حیاتِ تو بود	۶۳۳۳
شہرِ زرد در قصدِ جان من اند	مرا جملہ ابتائے شد دشمن اند	۶۳۳۴
بتاراجِ جانم بر آرتد دست	چو بیند شاہِ جہاں چشم بست	۶۳۳۵
کشیدم بعد عاجزی زار زار	یفتیں آنکہ در غیبتِ شہسپار	۶۳۳۶
فراموش شد شاہراہ در خویش	چشم دید در کشش ز اندازہ پیش	۶۳۳۷

نوٹ کی تشریح کے لئے ضمیمہ ملاحظہ ہو

مراد و گوئی تارصلے توجہیت	بگفتا دریں کار رائے توجہیت	۶۳۳۸
بگو تا چشم داری دریں کار و بار	ہنوزم ز رفت ست از دست کار	۶۳۳۹۴.۱۹۰
بزد گردہ تو ز چوں گرم دید	چو نایب دل شاہ را نرم دید	۶۳۴۰
کہ دارد سپاہے گراں در بلاد	بگفتا البخاں ست کان فساد	۶۳۴۱
تومی ترکوں گشت بنیاد	دو شہزادہ گشتند و اما دوا	۶۳۴۲
کز ایدر رواں شوباقطاع خویش	شہ گشتش گفت صد بار پیش	۶۳۴۳
یریں تاندا نم چشم دارد بسر	ہنوز ایدر ست لمے شو نامور	۶۳۴۴
ز خاصان در گاہ بنزار گشت	ہم اکنون بفرمان خسرو گذشت	۶۳۴۵
برگ ششم ہنشد نظر و آتش است	دل از خدمت شاہ برداشت	۶۳۴۶
نباشد ز شہزادگان بی بیج پاک	نخستیں گرفت کلاہش بجاک	۶۳۴۷
بداں تاسرے بر نیار و گزند	بیک قلعه شانرا تو اں کرد بند	۶۳۴۸
بگفتا کہ اسے محرم نیک خواہ	چو از نایب اپ قصہ بشنید شاہ	۶۳۴۹
کہ در خدمت بود حسا ضرمدام	شد است تیغ من بر البخاں حرام	۶۳۵۰
ہو مونس ہم بد در اں روزگار	بہ طفلی سپردش در کنار	۶۳۵۱
بہ خون زیش چوں بہ بندم کر	البخاں مرا ہست جانے سپر	۶۳۵۲
حوالہ ترا کردہ ام با خدایے	تو دانی گرت ہست در بیگ رزائی	۶۳۵۳
بیانی جزایش زیزدان پاک	اگر خون نافع بریزی بجاک	۶۳۵۴
سکافات آں از خدا چشم دار	اگر ظالمے را بر آرمی بدار	۶۳۵۵
چو در نامہ بند شد نقش بند	چہ خوش گشت شیرازی ہنشد	۶۳۵۶
ہر آنچہ بکار می ہماں بدروی	نوگر کی قبادی در خسروی	۶۳۵۷
چو مقدر در داری چہ پر کی زمین	بکن آنچہ خواہی دریں سخن	۶۳۵۸

بستم کمر و رو پارے و گر	مراد سہرا فتاد کاسے و گر	۶۳۵۹
دریں حال سنا و گر حسالم	مر سخاں مر از آنکہ در حسالم	۶۳۶۰
بہ نیکی برود ہر نام تمام	چو در زندگی بودہ ام نیک نام	۶۳۶۱
کہ نام نکویم رود ہر ہر نام	کنوں وقت مردن مفر ما مرا	۶۳۶۲
وزیں باجو ایک دوزوی گذشت	شنیدم شہ این گفت دوزیوش گشت	۶۳۶۳
بر آورد تیغے بخو ز یز شب	و گر روز کیں چون خونین لقب	۶۳۶۴
بغفلت بدرگا و شہ سر نہاد	ہماں خون گرفتہ البجان راد	۶۳۶۵
کہ بود است درو شاہ مجروح درو	در رون دراں خو کہ آن شیر مرد	۶۳۶۶
دزاں پس زہاں در عیادت کشاد	بہ تعظیم شہ بر زمین بوسہ داد	۶۳۶۷
چگونہ است شاہان در دناک	بگفتا گشت باد ازیں در د پاک	۶۳۶۸
کہ چون تو عزیزے عیادت گرامت	شہش گفت کیں دم فراہم تراست	۶۳۶۹
شہنشاہ قبائے کہ پوشیدہ بود	البجان چو بس نیکنواہی نمود	۶۳۷۰
ازاں خلعت آمد مراد را گزند	کشید و بسوئے البجان فلگند	۶۳۷۱
قباب سجد و بر البجان دود	ملک تائبان باجو چوں بدید	۶۳۷۲
بدام بلا با فسونشس بہر و	گرفت آستین و برو نشس بہر و	۶۳۷۳
پئے جامداریشس گردن گرفت	قباد بریشس کرد دامن گرفت	۶۳۷۴
قومی بود نایب البجان ضعیف	شنیدم دراں ہر دو طرفہ جولعت	۶۳۷۵
بجانش ازاں لارغ بہاد داغ	بافشر چوں گردنش را بطاغ	۶۳۷۶
بدست چپ آوردشس ز دست راست	سبک دشتہ از اہل تر خاک خواست	۶۳۷۷
چدا کرد ازاں دشتہ سر از تنش	چو شد در غل ملہرہ گردنشس	۶۳۷۸
زہے جامہ داری زہے جامدار	شد جاں پس از خلعت شہریار	۶۳۷۹

وزاں پس بفرمود تا با قبا	۶۳۸۰
بجویند اور او بیرون برند	۶۳۸۱
پس آنگاہ خود پیش فرگشت	۶۳۸۲
بجکم نیابت ہی رائد کار	۶۳۸۳
ہر ان کار کا اور افتاد می صواب	۶۳۸۴

برگشتن حیدر وزیر گجرات بعد از کشتن البجان و زواں

شدن ملک دینار شہ پیلو نے عرض باز آمدن

شنیدم ز قتل البجان راد	۶۳۸۵
جہاں حیدر وزیر گ نامور	۶۳۸۶
کہ شد کشتہ ان خان فرخ خصال	۶۳۸۷
یک روز با یکدیگر اتفاق	۶۳۸۸
نباید کہ مارا بدست آورند	۶۳۸۹
جہاں بہ چو شیراں دریں فرزاں	۶۳۹۰
بہ ہنرم تا اندریں یک دو ماہ	۶۳۹۱
خلط با شدار سرچستی نیم	۶۳۹۲
دریں رائے ہر دو نہادند سر	۶۳۹۳
چو فرمان خسرو بدیشان رسید	۶۳۹۴

خبر چوں برآورد در ہر بلاد
 شنیدند در گجرات این خبر
 شنیدند شد از رحمت آشفتم حال
 کہ چون کشتہ شد خان اہل نفاق
 سر سر فرازاں بہ غفلت برند
 بگیریم از زور بازو تسرار
 چہ بازو فلک اندریں تنگ گاہ
 بہ غفلت چو کم ہمتاں جان ہم
 سزا برا بخواند ندر روز دیگر
 شنیدم چو عنوانش سرکش بدید